

TÜRK FOLKLO ARAŞTIRMALARI

OCAK 1972

İÇİNDEKİLER :

- I. Türk Folkloru Danışma Kurulu Toplantısı İhsan HINÇER
Dergimiz Gelecek Sayımızdan İtibaren 250 kuruş T.F.A.
Eski Edirne'de H. Sultan'ın Düğünü, Oyunlar İ. Hakkı SOYYANMAZ
Görece'nin Derekuşçulu Köyü İnanmaları Ali GÖRECI
Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Halk El Sanatları Sergisi - Karagöz Oyunları
ve Figürleri Yapım Kursu Açıldı T.F.A.
Senkaya'nın En Yaşlı Halk Şairi H. Hasan YETİMOĞLU KIRZIOĞLU
Türk Halk Çalgıları Üzerine Bildiri Etem R. ÜNGÖR
Kitaplar Arasında: "Anadolu Folklorunda Ölüm" Muzaffer UYGUNER
Malatya'da Ot, Çiçek ve Meyvelerden Yapılan İlaçlar Ahmet ŞENTÜRK
Örencik'te Kurban Bayramı Töreni Ali Rıza BALAMAN
Divriği'de Düğün Âdetleri (3 - Son) İbrahim ASLANOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

SONA EREN XIII. CİLDİN İÇİNDEKİLER BÖLÜMÜ

SAYI: 270

KURUŞ : 125

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

OCAK 1972

İÇİNDEKİLER :

- I. Türk Folkloru Danışma Kurulu Toplantısı İhsan HİNÇER
Dergimiz Gelecek Sayımızdan İtibaren 250 kuruş T.F.A.
Eski Edirne'de H. Sultan'ın Düğünü, Oyunlar İ. Hakkı SOYYANMAZ
Görel'e'nin Derekuşçulu Köyü İnanmaları Ali GÖRECI
Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Halk El Sanatları Sergisi - Karagöz Oyunları
ve Figürleri Yapım Kursu Açıldı T.F.A.
Senkaya'nın En Yaşlı Halk Şairi H. Hasan YETİMOĞLU KIRZIOĞLU
Türk Halk Çalgıları Üzerine Bildiri Etem R. ÜNGÖR
Kitaplar Arasında: "Anadolu Folklorunda Ölüm" Muzaffer UYGUNER
Malatya'da Ot, Çiçek ve Meyvelerden Yapılan İlaçlar Ahmet ŞENTÜRK
Örencik'te Kurban Bayramı Töreni Ali Rıza BALAMAN
Divriği'de Düğün Âdetleri (3 - Son) İbrahim ASLANOĞLU

BİZE GELEN KİTAPLAR

SONA EREN XIII. CİLDİN İÇİNDEKİLER BÖLÜMÜ

SAYI: 270

KURUŞ: 125

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

1868 - 1972

ASIRLIK TASARRUF BANKASI

EMNİYET SANDIĞI

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
ZENGİN İKRAMİYE
SOSYAL HİZMET

(Basın : 60757 - 1)

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

(Folklor : 2)

**yalnız
değilsiniz**

TÜRK TİCARET BANKASI'nın

GARANTİLİ ÇEKLERİ

DAİMA YANINIZDADIR

SUBELERİMİZ SİZİ BEKLİYOR

**TÜRK
TİCARET
BANKASI**

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 270

OCAK 1972

YIL : 23 — CİLT : 13

I. Türk Folkloru Danışma Kurulu Toplantısı

Yazar : İhsan HİNÇER

Türk Folklorcularının ilk Türk Halkbilimi Kuruluşu olan ve 1927 de Ankara'da kurulan Türk Halkbilgisi Derneği (1) çalışmalarından bu yana özlediği anlamdaki çalışma, geçen ay Ankara'da eski Kültür Bakanı sayın Talât Halman'ın çağırısıyla gerçekleşti. Yurdumuzun Cumhuriyet'ten bu yana Folklor, Etnoğrafya ve Etnoloji alanında eser veren yaşlı ve genç değerleri, 7 Aralık 1971 günü Ankara'da saat 10'dan 18'e kadar Millî Kütüphane Müzik Salonu'nda bir araya geldi. Gündem gereğince, (bazan da heyecan ve anılarını yenemiyerek gündem dışı) konuştular, görüşlerini açıkladılar.

Türk Folkloruna büyük hizmetlerde bulunan Ord. Prof. Fındıkoğlu, Caferoğlu, S. Ünver ile Demircioğlu ve V. N. Tör gibi değerlerin eksiklikleri ve çağrılmamaları dikkati çekti. İkinci toplantıda bu eksikliğin giderileceğini ümit ediyoruz.

"I. Türk Folkloru Danışma Kurulu" na çağrılanlardan başta davetçi sayın eski Kültür Bakanı Talât Halman, Müsteşar Mehmet Önder, Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Prof. Dr. Ahmet Uysal, Prof. İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Dr. Hamit Zübeyr Koşay, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek, Dr. Metin Anđ, M. Şakir Ülkütaşır, Ali Rıza Önder, Kenan Özbek, Etnomüzikolog Halûk Tarcan, Nurettin Sevin, Etem Ruhu Üngör, Dr. Muhan Bali, Ferit Tüzün, Nevit Kodallı, Sadi Yaver Ataman, Halil Oğultürk, Osman Atilla, Şerif Baykurt, İhsan Hınçer ile Millî Folklor Enstitüsü Müdür Vekili

Nail Tan ve Enstitü uzmanlarından Züm-rüt Ak katıldılar. Çağrılanlardan Prof. Dr. Şükrü Elgin, Dr. Gültekin Oransay, Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı, Prof. Dr. Nermin Erdentuğ, Necil Kâzım Akses, Ahmet Adnan Saygun, Ahmet Muhip Dranas, İlhan Usmanbaş, Rıfki Danışman, Hüsnü Züber ve Osman Özdenkçi, Türk Folkloru Danışma Genel Kurulu'nda bulunamadılar.

Gündemin 1. maddesine göre Kültür Bakanı sayın Talât Sait Halman Danışma Genel Kurulu'nun açılış konuşmasını yaptı. Özetle, Atatürk'ün Halk Kültürü'ne büyük değer verdiğini, bilim dünyasının da Türk Folkloru'na gereken değeri-vermesi gerektiğini belirterek görüşlerini şöyle açıkladı :

"— Kültür Bakanlığı'nın Türk Folkloru'na değer vermesi kadar yerinde bir hareket olamaz. Çalışmalarımızın, bütün diğer faaliyetlerimize göre ağırlık noktasını, hatta hepsinin toplamından daha fazlasını folklor çalışmaları teşkil edecektir. Sanatçılarımız, zengin Türk Folkloru'ndan en geniş anlamda yararlanarak her alanda yeni Türk Sanatı'nı yaratacaklardır. Bu bakımdan Türk Folkloru'nun derlenip taranması, bir senteze ulaşılması, bibliyografya ve atlasların ortaya konulması daha fazla geciktirilemez. İşte, sizin göreviniz, bu çalışmalara ışık tutmak, Millî Folklor Enstitüsü'nün çalışmalarına yön vermektir."

Halman'ın özetliyerek verdiğimiz bu konuşmasından sonra gündeme göre Da-

nışma Kurulu başkanı, başkan vekili, iki raportör seçimine geçildi. Başkanlığa Prof. Mehmet Kaplan, İkinci Başkanlığa İhsan Hınçer, raportörlüklere de Ankara Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Dr. Metin And ile Erzurum Atatürk Üniversitesindeki Öğretim Üyelerinden Dr. Muhan Bali aday gösterildi. Sayın Kaplan, söz aldı :

— Hınçer, bu gibi toplantıları güzel idare eder. Toplantımızın verimli geçmesi için kendisini birinci başkanlığa teklif ediyorum, dedi. Bu teklif üzerine seçimlere geçildi (2). Birinci Başkanlığa Hınçer, İkinci Başkanlığa Osman Attilâ, raportörlüklere de And ve Bali seçildi.

Gündem şöyle sıralanmıştı :

3 — *Folklor çalışmalarının bugünkü durumu, sorunları ve çözüm yolları.*

4 — *"Millî Folklor Enstitüsü"nce yapılması gereken çalışmalar, araştırma, inceleme ve derleme işleri.*

5 — *"Uluslararası Türk Folklor Kongresi"ne ilişkin görüşler.*

6 — *"Uluslararası Türk Folklor Kongresi" Hazırlık Komitesi'nin seçimi.*

7 — *Toplantı Raporunun hazırlanması ve kapanış.*

Üyeler söz aldılar. Önce 3. ve 4. maddeler hakkında görüşlerini açıkladılar. Sayın Bakan Talât Halman'ın konuşması kışmen, diğer konuşmaların tamamı Millî Folklor Enstitüsü ilgilileri tarafından banda alındı. Bu iki bandı dolduran konuşmaların yayınlanması faydalı olacaktır.

Bu arada söz alan Ali Rıza Önder, bir buçuk yıl önce görevinden ayrılan ve 4 yıl Millî Folklor Enstitüsü Müdürlüğü yapan Cahit Öztelli ile bir buçuk yıl önce Enstitü Müdürlüğüne atanan ve bir ay kadar evvel de görevinden ayrılan Avni Özbenli'nin bu toplantıda bulunmayışına üzüldüğünü, şayet çağırıldılar da gelmedilerse, kendilerinin ayıplanması gerektiğini, çağırılmaları unutulmuşsa bunun da iyi bir davranış olmadığını ifade etti.

Danışma Kurulu üyelerinden Etem Ruhu Üngör, Türk Halk Çalgıları, üzerine hazırladığı bir bildiriye üyelere dağıttı. Okuduğu bu bildiri büyük ilgi uyandırdı.

Bütün konuşmalar aynı sıcak ilgi ile karşılandı.

Uluslararası Türk Folklor Kongresi İlk Hazırlık Komitesine Ankara'da oturan ve

görevli, Prof. Dr. Ahmet Uysal, Prof. Dr. Şükrü Elçin, Ahmet Adnan Saygun, Prof. Dr. Orhan Acıpayamalı, Dr. Hamit Zübeyr Koşay, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek, Dr. Metin And, Ferit Tüzün, Nevit Kodallı ve Halil Oğultürk aday seçildi.

Başkanlık, alınan karar ve dilekleri 20 madde halinde tesbit etti.

Toplantı sonunda, Kültür Müsteşarı Mehmet Önder geniş kapsamlı bir konuşma yaptı. Çağrıya icabet edenlere teşekkür ederek, yakın bir zamanda "II. Türk Folkloru Danışma Kurulu"nun toplanacağını, bu toplantıda "Uluslararası Türk Folklor Kongresi" tarihinin ve yerinin Komite çalışmalarını neticesine göre karara bağlanacağını bildirdi. Alınan kararların uygulanmasına geçileceğini açıkladı.

Toplantıda alınan karar ve dilekler aşğıdaki sıraya göre tesbit olundu.

1 — *Bibliyografyaların yayınlanması.*

2 — *Yurt dışında kalan yerlerdeki Türk Folkloru ile ilgili yayınların toplanıp tercüme edilmesi.*

3 — *Folklor çalışması yapanlar için birer ad dosyası açılarak, bu konudaki eser ve yazıların kaynak ve tarihleriyle gösterilmesi.*

4 — *Folklor malzemelerinin yorumlama yapılmadan olduğu gibi tesbiti.*

5 — *Yurt içinde ve dışında toplanan folklor malzemelerinin birer kopyasının Millî Folklor Enstitüsü'ne getirilmesi ve kartoteklere geçirilmesi.*

6 — *Folklor Enstitüsü'nce anketler düzenlenmesi ve cevaplarının işlenmesi.*

7 — *Enstitü'nün elemanları ile ihtisas elemanlarının yapacakları derleme çalışmalarına mekanik vasıta, asistan ve taşıt yardımında bulunması.*

8 — *Türk Folklor ve Etnografya Sözlüğü, Endeksler, Açıklamalı Derleme Kılavuzları, Folklor Atlaslarının hazırlanıp bastırılması.*

9 — *Millî Folklor Enstitüsü Kitaplığının geliştirilmesi, eksik eserlerin tamamlanması, yeni yayınların ve yabancı yayınların temini.*

10 — *Kültür Bakanlığınca, Açık hava halk ve köy müzelerinin bütün özellikleriyle, Millî Eğitim, Köy İşleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlıklarıyla işbirliği yapılarak*

Dergimiz Gelecek Sayıdan İtibaren 250 kuruş

Dergimizin 265. sayısının başyazısında okuyucularımızla uzun uzun dertleşmiştik. Bugün için şartlar düzelmemiş, daha da ağırlaşmıştır. Devlet Bankaları hemen hemen rekamlarını kesmişlerdir. Abonelerimiz de bazı yerlerce tamamen kesilmiş, bazı müesseselerce de %10'a veya 5'e düşürülmüştür.

Biz de bugünkü fiat artışı karşısında bu aboneleri tamamen kesmek durumunda kaldık. Zira abone bedelleri, posta ambalaj ve pul bedelini dahi karşılamıyordu. Kâğıt ve baskı giderleri ise iki kat yükselmiştir.

Dergimiz, 271 No.lu, Şubat 1972 tarihli sayısında 14. cildine başlamaktadır. Bir buçuk yıl, yani 18 sayı sonra 25. yayını yılmızı tamamladığımız Temmuz 1973 de 14. cildimiz ve 25. sayımız dolmuş olacaktır. Bu tarihi, büyük bir törenle kutlamak, bütün yazarlarımızı ve okuyucularımızı bu münasebetle bir araya getirmek kararındayız.

Dergimizin gelecek sayısından itibaren

sayısı 2,5 lira, yıllık abonesi 5 lira indirim uygulanarak 25 lira olacaktır. Dergimiz, 3. hamur yerine, daha iyi kâğıda basılacaktır.

Halen elimizde tam koleksiyonumuz yoktur. 3 sayımızın daha ikinci baskılarını yaptığımız halde, 10 koleksiyon elde edebilmemiz için 3 sayımızın daha ikinci baskılarını yapmak durumundayız. İkinci bir 10 takım için ise yeniden 7 sayımızın ikinci baskılarını yapmanız gerekmektedir. Gerek Yurduzdan, gerekse dünyanın dört bir tarafındaki üniversite ve folklor otoritelerinden takım siparişi almaktayız. Bunları karşılamamız gelirden çok masraf yapmamızı icap ettirmektedir.

Sayın yazar, okuyucu ve abonelerimizin ilgisinin bundan sonra daha da fazlaşacağını, bize destek olacağını ümit ediyoruz. Çalışmamız, tamamen amatör bir ruhla yürütülmektedir. Okurlarımızın bunu bizden daha iyi takdir ettiklerine inanıyoruz. T.F.A.

hazırlanması.

11 — *Millî Folklor Enstitüsü'nün yüksek tahsil yapmış, folklorla ilgili çalışmada bulunan uzman, raportör ve diğer görevli lerle takviyesi ve Üniversitelerle işbirliği yapılması.*

12 — *Millî Folklor Enstitüsü'nün faaliyetlerine yön verecek devamlı bir Danışma Kurulu'nun teşkili ve sık sık toplanması.*

13 — *Halk Çalgıları Müzesinin Enstitü bünyesinde teşkili.*

14 — *Şimdiye kadar diğer kuruluşlarca toplanan Halk Türkülerinin birer kopyasının band ve plaklarla tesbiti ile Enstitü arşivine konulması.*

15 — *Millî Folklor Enstitüsü Müdür ve yetkililerinin Romanya ve örnek çalışma yapan diğer memleketlere gönderilip bilgi ve görgülerinin genişletilmesi.*

16 — *Millî Folklor Enstitüsü'nün icra, uygulama gibi çalışmalarda bulunmaması. Çalışmalarının doğrudan doğruya toplanma - derleme, sınıflama ve inceleme sınırları içinde kalması.*

17 — *75 yaşını aşmış Folkloristlerimizden Eflâtu Cem Güney, M. Şakir Ülkütaşır, Yusuf Ziya Demircioğlu, Dr. Hâmit Zübeyr Koşay ve Abdülkadir İnan'a Devlet Kültür Armağanı verilmesi.*

18 — *Folklorculara mektup yazılarak yabancı memleketlerde yayınlanan Türk Folkloru ile ilgili yayınların adlarının ve adreslerinin liste halinde tesbit edilmesi, Enstitü kitaplığına getirilmesi ve Türkçeye çevrilmesi.*

19 — *Folklor ismini karşılamak üzere yeni bir ad bulunması yolundaki çalışmalar yeterli olmadıktan bu konunun bundan sonraki toplantıda ele alınması.*

20 — *Uluslararası Türk Folkloru Kongresi ilk Hazırlık Komitesi için Ankara'da oturan 10 aday gösterilmesi, adaylar arasından 5 kişilik komite seçiminin Kültür Bakanlığı yetkililerine bırakılması.*

(1) İlk folklor derneği olan "Türk Halkbilgisi (Folklor) Derneği"nin kuruluş, çalışma ve yayınlarına ait geniş bilgi dergimizin II. cilt, 27 ilâ 36. sayılarında 9 yazı halinde merhum M. Halit Bayrı tarafından verilmiştir.

(2) Sayın Kaplan'ın bu teklifini, gözlerim yavaş yavaş hizmetlerime karşı bir tesvik iltifatı olarak kabul ettim. Türk Folkloru'nun bu tarihi toplantısında hazır bulunan bütün üyeler Kurul'a Başkanlık edecek yetenekte idi. Gerek kendilerinin ve gerekse üyelerin oybirliğiyle gösterdikleri bu teveccüh en tatlı hatıramı teşkil edecektir.

Giresun'da İnanışlar :

Görelle İlçesi Derekuşçulu Köyü İnanmaları

Derleyen : Ali GÖRECI

1 — Gece aynaya bakanın sevdiğini almayacağına inanılır.

2 — Gece tırnak kesenin ömrünün kısa olacağına inanılır.

3 — İki kişinin ortasından geçenin (kadın ise kocasına, erkek ise karısına) sözü geçmezmiş.

4 — Köpeğin uluması iyi sayılmaz.

5 — Bir evin yakınında baykuş öterse, o evden kısa zamanda bir kişinin öleceğine inanılır.

6 — Yeni gelinin ilk çocuğunun erkek olması için, kucağına oğlan çocuğu verilir.

7 — Gökkuşağının altından geçen kişinin cinsiyetinin değişeceğine inanılır.

8 — Birden fazla kişi aynı anda aynı yere işerse, işeyenlerin gözleri kör olur, bunu önlemek için işeyenler gözlerinden birer kirpik kopararak işedikleri yere atarlar.

9 — Derelerdeki su birikintilerine taş atılarak sular etrafa serpiştirilirse yağmur yağacağına inanılır.

10 — Bebeğin tükürmesi yağmur yağacağına işaret sayılır.

11 — Ay yeni iken toplanan elmaların çürüyeceğine inanılır.

12 — Kuluçkaya yatırılan tavukların altına konulan yumurtaların sayısının tek olması gerekir. Eğer çift olursa civ civ çıkmayacağına inanılır.

13 — Kızların çıktığı şeftali ağacının kuruyacağına inanılır.

14 — Ramazan ve kurban bayramlarında sallanırsa günahların döküleceğine inanılır.

15 — Baş açık yemek yiyenin kadınsa kocası, erkekse karısı deli olurmuş.

16 — Torunun torununu görenlerin cennete gideceğine inanılır.

17 — Ocaktaki odun birden ses çıkarak yanarsa, o evde bulunanlardan birinin başka bir yerde aleyhinde konuşulduğuna inanılır.

18 — Mezarı saymak, parmakla göstermek iyi sayılmaz.

19 — Ağaçtan aşağı işenirse, o ağaç kururmuş.

20 — Hamile kadın yılan öldürürse, doğacak çocuğunun sık sık dilini çıkaracağına

na inanılır.

21 — Memesi hasta ineğin danası ilk defa sepet içine düşürülürse hasta memenin iyileşeceğine inanılır.

22 — Evden dışarıya çıkarılacak ya da gezmeye götürülecek bebeklerin nazarlanmaması için burnuna ve yanaklarına kömür karası çalınır.

23 — Ocaktaki sütün altından ateş alırsa hayvanın nazarlanacağına inanılır.

24 — Namaz kılan çocuğun yakınlarından birinin öleceğine inanılır.

25 — Çömelerek yemek yiyenin altından şeytan çektiği için karnının doymayacağına inanılır.

26 — Biri hıçkırmaya başlayınca, bir başkasının onu andığına inanılır. "İyiliğimi andılarsa artsın, kötülüğümü andılarsa batsın" denilir.

27 — Alnındaki saçı ters büyüyen kişilerin aksi olacağına inanılır.

28 — İpe ve süpürgeye oturanın kızının çok olacağına inanılır.

29 — Hamile kadının kocası hayvan keşerse, doğan çocuğun boğazının hırıldayaacağına ya da nefes darlığı hastalığına tutulacağına inanılır.

30 — Erkek çocuklar yaşları tek iken sünnet edilir. Yaşı çift iken sünnet edilenlerin erkek çocuğu olmayacağına inanılır.

31 — Ağaç ve benzeri gibi yüksek yerlerden düşen kişilerin düştükleri yer kazılır, kömür çıkarsa, o kişinin iyileşeceğine inanılır.

32 — Başına sepet, tencere... gibi kapları geçiren çocukların boylarının kısa olacağına inanılır.

33 — Aniden yiten herhangi bir şeyi bulmak için bir çubuğa ip bağlanır ve "şeytanın kuyruğunu bağladım meydana çık" denirse yiten şeyin bulunacağına inanılır.

34 — Yemeğe biber katar katmaz ateşteki odunlardan biri tutulursa, yemeğin biberli olacağına inanılır.

35 — Yemeğini tuzlu yapan kadının, kocasını çok sevdiğine tuzsuz yapanın da az sevdiğine inanılır.

36 — Helânın önündeki çukurun birden kokması yağmur yağacağına işaret sayılır.

Aynı Olayları :

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Halk El Sanatları Sergisi

Samsun Olgunlaşma Enstitüsü öğrencileri ve öğretmenleri, Aralık 1971 de Yapı ve Kredi Bankası Ankara Kızılay Şubesinin modern galerisinde açtıkları "Halk El Sanatları Motiflerini Değerlendirme Çalışmaları" sergisi ile büyük bir başarı kazanmışlardır.

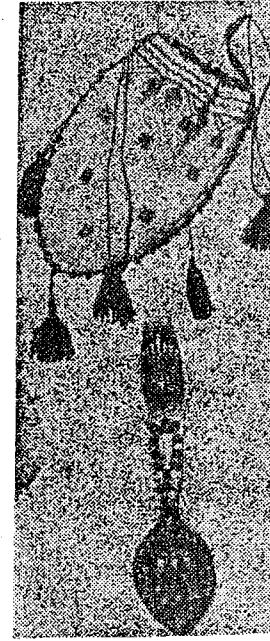
Sergi, binlerce Ankara'lı tarafından gezilmiş ve Enstitüye siparişler verilmiştir.

Halk El Sanatlarının yüceliği, güzelliği ve sıcaklığı, bu sergi ile bir kere daha ortaya konulmuştur.

Sergi dolayısıyla çıkarılan broşürde, şöyle denilmektedir.

"Türkiyemiz halk el sanatları yönünden çok zengin bir ülkedir. Bu ülke halkının yaratıcı gücü; "HALK OYUNLARI'nda, HALK TÜRKÜLERİ'nde olduğu kadar "HALK EL İŞLERİ'nde de "MOTİF" bolluğu, çeşitleri ve güzelliği ile şaşırtıcı bir üstünlük kazanmıştır.

Uyarılığın gelişmiş ortamı ve hızı içinde halk el sanatları emek - değer

Samsun Olgunlaşma Enstitüsünün açtığı sergide yer alan esyadan örnekler.

çizgisinin altına düşmüş ve yavaş yavaş tükenmeye başlamıştır.

Yüzyıllar boyunca yapımı sürdürülmüş kilimler, heybeler, oyalar, işlemeler, keseler, bakır, gümüş, tahta deri ve serdef işleri gibi birbirinden güzel ve değişik örnekler, artık zamanımızda ancak geçmişin güzel anıları olmaktadır.

Enstitümüzün amacı ve çabaları, yurdumuzun bir hazine değerindeki el sanatları kalıntılarını kıyı - hattâ ev ev araştırmak ve onları büsbütün kaybolmaktan, unutulmaktan

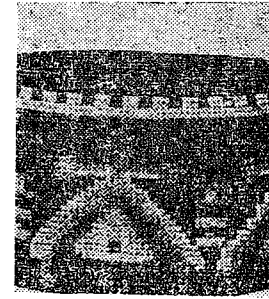
kurtarmak için motif düzen ve renk yönlerinden incelemek, belirtmek, ayrıca günümüzün ihtiyaçlarına göre yeni yaratmalarla değerini buldurmaktır. Bunun için de okulumuzun Resim, Nakış, Moda, Biçki - Dikiş atölye öğretmen ve öğrencilerinin iş ve gücünü ile Samsun içi, cami ve benzeri yerlerden eski kilim ve işleme desenleri derlenmekte, yerli ve doku - ma yün telâ üzerine, ince yün ve orlon ipliklerle çizilmeden - kumaşın en boy iplikleri sayılarak uygulanmaktadır."

Şimdiye kadar gördüğümüz sergiler arasında üstün bir yeri olan bu sergiyi hazırlayan Samsun'lu yönetici, öğretmen ve öğrencileri tebrik ederiz.

★

KARAGÖZ OYUNLARI VE FIGÜRLERİ YAPIM KURSU AÇILDI

Devlet Tiyatrosu, eski Kültür Bakanı Talât Halman'ın Türk Halk Kültürü'ne ve San'atına verdiği önem üzerine İstanbul Bölümü "Karagöz — Gölge Oyunu"nu bilimsel ve modern olarak tanıtmak için bir bölüm kurmuştur. Öğretici ve işletmeciler olarak çalışacak olan bu bölümün başına Devlet Konservatuarı eski öğretim üyelerinden Prof. Nurettin Sevin getirilmiştir. Verilen bilgiye göre bölüme şimdilik 25 öğrenci alınacaktır. Öğrencilere

Sergide yer alan bir motif

Şenkaya'nın En Yaşlı Halk Şairi Hasan Yetimoğlu

Yazan : Dr. M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Bugün bütün Şenkaya İlçesinde en yaşlı halk şairi sayılan, eskiden Pasın'dan Örtülü'ye gelen Abazaoğulları ailesinden Mehmed ile, Örtülü yerlilerinden Sidogiller'den Altun hanım'ın ortanca oğlu olarak, Rumî 1302 Milâdî 1886 İlbaharında Örtülü'de doğan Hasan'dır. Yedi yaşında babadan öksüz kalan Hasan, danacılık, kuzuculuk ve hodaklık ile büyümüş; çiftçilikte çalışkanlık ve doğruluğu ile tanınarak zengin olmuş; 15 yaşlarında başladığı şiirlerini yazarken, "Yetim/Yetimü" tapşırmasını (mahlas'ını) kullanmaya başlamıştır. Örtülü'de "Medrese" (ilkokul) öğrenimini, Yusufeli'nin Khod (Yukarı Maden) köyünden gelme "Topal - Khoca" lakaplı Hâfiz ve Müderris "Hıfzî" mahlâşlı şâir Mehmed Efendi'den öğrenmiştir. Örtülü'den İshakoğulları'ndan "Senem" (Sanem) ile evlenen Hüseyin'in, bir anadan, sıra ile 1 — Abdülkadir Yetimoğlu (Konya - Şeker İlkokulu Başöğretmeni), 2 — Fidan (kız), 3 — Sultan (kız), 4 — Salâhattin, 5 — Sabahattin, 6 — Ruşen, 7 — Evcil (kız) ve 8 — Hayrettin adlı sekiz çocuğu hayat tadır.

1935 te Yetimoğlu soyadını alan Hasan-Ağa, çocuklarını okutmuş, 1946 da Örtülü İlçe merkezi olunca, seçildiği Belediye Meclisi Üyesi'nde iki yıl çalışmış; 1962 de Hicaz'a gidip farz borcunu yerine getirerek Hâcî olmuştur. 1910'dan beri yazdığı şiirlerini defter ve kâğıtlara geçiren, saz çalmanın, fakat irticali de güçlü olan Aşık Yetim'in sık yazılmış daktilolu 86 sahifelik şiirleri, 1964 te temize geçirilmiş ola-

rak üç nüsha halinde toplanmıştır. Birisi kendisinde, bir yüzü Konya'daki oğlunda ve bir yüzü de, Örtülü'deki oğlu Öğretmen Ruşen Yetimoğlu'ndadır. Örtülü'yü Şenkaya İlçesi merkezi yaptıran rahmetli şâir ve halk - öncüsü Hüseyin Sırrı KÖYÇÜ ile, Örtülü'de uzun yıllar İmamlık yapan Yusufelili ünlü divan ve saz şairi Ali Huzurî COŞKUN'un yakın dostu ve kafadarı olan Hacı-Hasan Yetimoğlu, bugün 85 yaşında dinç, güleç yüzlü, hâfizası güçlü pek şakacı ve komşularının çok sevdiği en yaşlı "dül - ehli, hâl - ehli" muhterem bir zâttır. Uğursuz Mondros Mütarekesi üzerine Kars'ta 5 Kasım 1918'de kurulan "Mülî - İslâm Şûrası" adlı ilk Müdafai - Hukuk Cemiyeti teşkilâtına giren Örtülü Molla-Bilâl ve Hüseyin Sırrı (Köycü) ile 18 gün mevkuf bulundurulmuş olan Yetimî, bu hâdiseyi de bir koşması ile anlatmıştır. Onun 1914 te Birinci Cihan Savaş'ında Kars - Oltu ve Pasın köylerindeki Türkler'in Rus ve Ermeni mezaliminde uğradığı yağma, kırgın ve açlığa söylediği şu koşma, bir tarih değeri taşır :

1330 - 1914 Harbi Başında İslâmlar'ın Hâli...

1. Ey ağalar size tarif eyleyim:
Pek perişan oldu hâli İslâm'm.
Derdim çoktur, hangi birin söyleyim,
Küffâr'a pay oldu, mâli İslâm'm.
2. Kiminin dağıldı dolu bohçası,
Kiminin vîrandır gülşan bahçası,
İşimez gümüşü, altın, akçası,
İncisi, mercanı, lâ'li İslâm'm.

tesisi kurmak için de çalışmakta.

Devlet Tiyatrosuna müracaat eden yüze yakın istekli arasından imtihanlı: 15 kişi seçilmiştir. Yarıncı bu sayı 25'e yükseltilecektir. İlgililer müracaat eden isteklilerin çoğunun yüksek okul mezunu ve öğrencisi olduklarını belirtmişlerdir.

Bölüm haftada üç gün saat 17'den sonra öğretim yapmaktadır. Kursun elişi ve Karagöz tip ve figürlerini kesme, boyama ve hazırlama bölümünü, "Karagöz'ü Yaşatma ve Tanıtma Derneği" başkanı İken bir trafik kazasında vefat eden Osman Sözen'in eşi Gönül Sözen yönetmektedir.

3. Urus'un zulümü ol Arşa'a yetti,
Ermeni'y (i) azdırdı, kılavuz etti,
Çok İslâm kırıldı, talandı, gitti,
Yağmalanan kelim, hâl İslâm'm.
4. Belli ki bizimdir, her küllü kusur,
Şeriat olmuştur yerlerde hasır,
İslâmlar, Küffâr'ın elinde esir,
Kandıbat (kayd ü bend) bağlıdır
kolu İslâm'm.
5. Yetiş bu imdada Ali-Mutazâ,
Küffâr'ın elinden çok çektik cezâ,
Şefaât kılıcı Muhammed bize,
Doğrudur erkânı, yolu İslâm'm.
6. Bazı ah çekende, artar kederim,
Kimi der: kardaşım, kimi pederim!
Ben bir ednâ YETİM, yoktur medarım,
Arkası Mevlâ'dır, dah İslâm'm.

Mecazi sevgilisine söylediği bir koşma :

Cânân

1. Gittikçe yolumuz düşerırağa,
Günler hafta olur, ay olur cânân.
Nasıl dayanayım ben bu fırağa,
İşitir her taraf, şây (i) olur cânâ.
2. Ayrılık var-ımiş, bilmezdim meğor,
Hasret ile yanar, kavrulur ciğer,
Alemin derdini tartırsalar eğer,
Bu dert hepisine tay olur, cânân.
3. Ben YETİM'em, karaları bağlarım,
Hasret ile yüreğimi dağlarım,
Ölene çek ah çekerim, ağlarım,
Gözlerimin yaşı çay olur, cânân.

Aşık Yetimoğlu, doğup büyüdüğü Örtülü'nün, Bucak merkezi olduğu sırada 1939 da söylediği destan, Yetim/Hacı - Hasan Yetimoğlu buranın İmamı İken Yusufelili Huzurî'nin söylediği 19 haneli "Örtülü Destanı" ile karşılaştırılın (Hikmet Dizdaroğlu, "Yusufelili Ali Huzurî Coşkun - Cilt I", 1949 Ankara, s. 104 - 107). Yetim'in destanında 9. Hanede hep, Hüseyin Sırrı KÖYÇÜ'nün burası için çalışmalarına işaret edilmiştir :

Örtülü Destanı

1. Doğu İlleri'nde Örtülü köyü,
Her yerde söylenir, şânın Örtülü.
Aynı Cennet gibi havası, suyu,
Bulunmaz ensalın, senin Örtülü.

2. Pazarlar'da olur oyunlar, maçlar,
Kütüphanesinde okur çok gençler,
Var ise, kör olsun, sana kaçkançlar,
Yaklaş olsun her yamanın, Örtülü.
3. Balo, müsamere olur def'alar,
Konferanslar, nutuk, hâzır büfeler,
Sefâ oldu çektiğimiz cefalar,
Şükreylesin var dihanın, Örtülü.
4. Muhtelif esnafı, dabağhaneler,
Asra uygun gençler, akıldâneler,
Zahmetler çekmişsin, yıllar-seneler,
Aşıkârdın bir nihânın Örtülü.
5. Haftada iki gün olur "Pazar",
Yüzedoksan fazla okur - yazarı,
Terakkiye doğru gider nazarı,
Yaşamağa var gümanın, Örtülü.
6. Havalı ormanlar sol ile sağı,
Eğlence yerleri bahçası, bağı,
İlkokul binası bilgi ocağı,
Müneverdir çok civanın Örtülü.
7. Göllerinde öter telli - sonası,
Asra uygun caddeleri, binası,
Muhtelif çalgılar, musikişinası,
Granata, saz, kemanın Örtülü.
8. Halkodamız, Halkevi'ne layıktır,
Köydür ammâ, kasabaya fâiktir,
Telefonla radyo dinler; ayıktır,
Göz açıyor her insanın Örtülü.
9. İnkâr olmaz; vardır sende eseri,
Terakkiye doğru gider, ileri,
Azimkâr Rehberi, Millet - Perveri,
Hakikattir o Sima'nın, Örtülü.
10. Ebedî - Şef Ata'mızdan bu izler,
Kalplerde taşırsız ebedî bizler,
Analar, babalar, genç - oğul, kızlar,
Sorsan bilir, bir çobanın, Örtülü.
11. Hamdolsun, bulmuşuz biz doğrudurâhi
Kör olsun, kim etse egrinîgâhi,
Şanlı ordumuzun yüksek penâhi,
Fezai Çakmak, kahramanın Örtülü.
12. Halkı çalışkandır, mâhir her işte,
Zaferler kazanır herbir savaştta,
Yaşamın binlerce, İnönü, başta,
Yanbıkamaz bir düşmanın, Örtülü.
13. Der YETİM, sözlerim değildir riyâ,
Medh-etsem revadır, böyle bir köye
Encümen adını koymuş: Şenkaya,
Yakışmaz mı bu ünvanın Örtülü.

İleride Aşık Yetim'in fotoğrafı ile, başka şiirlerini de sunacağız.

Türk Halk Çalgıları Üzerine

Yazan : Etem R. ÜNGÖR

7. XII. 1971 gününde Ankara'da Kültür Bakanlığı'nın çağırısı üzerine toplanan "Türk Folkloru Danışma Kurulu" toplantısında "Musiki Mecmuası" sahibi Etem R. Üngör, "Türk Halk Çalgıları Üzerine" bir bildiri sundu. Bu konuda yıllardan beri çalışan, Türk Halk Çalgılarını toplayan ve evinde itina ile muhafaza ile sergileyen Üngör'ün bildirisi takdirle karşılandı. Türk Çalgılarını yıllardan beri kaybolmaktan kurtarmaya çalışan ve bunların koleksiyonunu yapan değerlerimizden biri de Erenköy ve Çamlıca Kız Liseleri müzik öğretmenliğinden emekli Nuri Sesören'dir. Üngör gibi Sesören de topladığı çalgıları Küçük Çamlıca'da Nişantaşı'nda oturduğu Kuleli Köşk adıyla anılan evinde saklamaktadır.

Bu vesile ile gerek Üngör'ün ve gerekse Sesören'in bu çalışmalarını okuyucularımıza tanıtmayı bir fırsat biliyoruz. Üngör'ün Folklor Tarihimiz için bir dönüm noktası olan "Türk Folkloru Danışma Kurulu" toplantısında okuduğu bildirisini sayfalarımıza aynen alıyor, yılmadan ve yorulmadan devletin yapması gereken bu işi tek başına gerçekleştirdiğinden dolayı kendisini tebrik ediyoruz. Dört yıl evvel bizzat gördüğümüz bu koleksiyon cidden büyük takdire layıktır.

T. F. A.

G İ R İ Ş

Bizde musiki folkloru hareketleri ilk defa 5 Mart 1915 tarihli "Yeni Mecmua"nın "Çanakale Nüshası"nda yayınlanan Musa Süreyya Bey'in bir makalesi ile başlamıştır.

Bundan bir yıl sonra Ahmed Cevdet "İkdam"da ve Necip Asım "Türk Yurdu"nda halk türkülerimizin toplanması üzerinde durdular. Daha sonra bu konuda çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yayımlandı.

Fakat ilk uygulama Dr. Rıza Nur'un Maarif Vekili bulunduğu 1920 yılında onun emri ile başlamıştır.

Daha sonra da 1925 den 1939 a kadar Maarif Vekâletinin düzenlediği çeşitli folklor derlemeleri yaptırılmıştır.

Bütün bu yarım yüzyılı aşkın çalışmalar sadece Türk halk musikimizin beste derlenmesi üzerine yapılmış olup çalgılarımızı inceleyen resmi veya özel bir çalışma yapılmamıştır.

Halbuki, çalgılarımız gerek karakter orijinalite ve gerekse çeşitlilik yönlerinden bir hayli zengindir. Bu değerler, zamanlarda Türk çalgıları üzerine çalışmaları olan Miss. Hedwig Usbeck ve Mr. Laurence Picken gibi bazı yabancı müzikologların yazılarında ve dış çalgı yayınları arasında başta "Atlas" olmak üzere bu yayınların muhtevasının incelenmesinde ortaya çıkmaktadır.

Bu zenginlik karşısında bu kadar ilgisizlik, zaman silindirinin aleyhimize çalışmasına sebep olmuş ve olmaktadır. Dolayısıyla bir çok bölgesel çalgılarımız kaybolmuş ve kaybolmaktadır. En karakteristik çalgılarımızdan biri olan Bağlama'nın hemen yarı çeşidi kaybolmuştur: Bulgarî, Rızvay, Karadüzen, Çögür...

Silifke menşeli "Köşeli Davul" da henüz kaybolmuştur. "Çığırta" kaybolmaktadır. Doğu ve güney menşeli "Kemançe" kaybolmaktadır. Aydın ve çevresi menşeli "Kabak Kemane" kaybolmaktadır. Denizli çevresi menşeli "Şipsi" kaybolmaktadır. "Zimbon" kaybolmuştur. Niğde çevresi menşeli "Çuğru" kaybolmuştur. Tosya menşeli "Tömbek" kaybolmaktadır. Tire menşeli "Kırgız" kaybolmuştur. Kemah menşeli "Dızdır" kaybolmuştur. Samsun menşeli "Gıyırak" kaybolmuştur. Karadeniz çevresi menşeli "Yay" kaybolmuştur. Tokat menşeli "Kükopuz" kaybolmuştur. Adana çevresi menşeli "Hegit" kaybolmuştur. Bu kayıp çalgı çeşitleri sayımı daha bir kaç misline çıkarılabilir.

Şimdi de en karakteristik çalgımız olan "Zurna" da Klârnetin tehdidi altındadır. Belki de yakın bir gelecekte o da bu kayıp çalgılar gibi yerini, bizim olmayan Klârnet'e bırakarak unutulacaktır.

Daha fazla vakit kaybetmeden çalgılarımızın değerini ve akibetini göz önüne a-

larak Folklor Enstitüsünde bir "Çalgı Bölümü" kurmanın asla gecikilmemesi icap eden çalışmalarımızın en önde geleni olduğunu artık kabul etmek zorunluğundayız.

ÇALGI BÖLÜMÜ

Çalgı Bölümü : "Çalgı Müzesi (Çalgı Koleksiyonu)" ve "Çalgı Yayınları" olmak üzere iki bölüme çalışmalıdır.

"Çalgı Müzesi" de : a) Araştırma ve Derleme ile b) düzenleme ve Değerlendirme gurupları olarak çalışmalıdır.

ÇALGI MÜZESİ

Araştırma ve Derleme Kolu

Bir çalgı müzesi kurulması, bugünkü dünya müzikoloji anlayışı bakımından son derece elzemdir.

Bugün, çalgı müzesi ve koleksiyonu olmayan zannederim bizden başka millet kalmamıştır. Halbuki çalgı çeşidi fakir olan milletler kendilerinin olmayan çalgılarla büyük çalgı müzeleri kurmuşlardır. 400 çalgılı Bruxelles Çalgı Müzesi bunlardan biridir.

Beri yanda bizim, dünyaca ünlü baha biçilmez zenginlikleri olan Topkapı Sarayı Müzemizde sadece 35 adet çalgı vardır. Ki bunların bir kısmı da Türk çalgısı değildir. Bu erada, çalgı müzesi kurmanın pek de zor olmayacağına ilk işaret olmak üzere, kendi mahdut imkânlarla meydana getirmeye çalıştığım 250 parçalık koleksiyonumu zikretmek mecburiyeti duyuyorum.

Eğer işin ciddiyet ve önemini kavrayabilirsek ihmalden doğan bu kaybımızı kısa sürede kapatabiliriz. Şöyle ki :

1967 yılından beri halk çalgılarımız üzerine memleketimiz içinde 44 vilâyette yaptığım 12.000 Km.'lik inceleme gezilerinde çeşitli müzelerimizde yüzlerce ve belki birleri bulacak çalgıya rastladım (*). Bunların ne oldukları dahi bilinmeden, etiketsiz, hatta bakımsız vitrinlerde teşhir edilen çalgılar olduğu gibi büyük bir kısmının da rutubetli depolarda âdetâ telef olmaya terk edilmiş olduklarını bizzat gördüm. İşte önce, yakın zamanda yok ola-

cakları âşikâr bu çalgıları kurulacak müzede toplamalıdır.

Sonra da, yapılacak derleme plânına göre önce yurt içi sonra yurt dışı Türk çalgıları derlenmelidir.

Bu derlemelerde 4 esas göz önünde bulundurulmalıdır :

- Çalgının kaliteli imar durumu,
- Ünlü bir çalgıcıya ait oluşu,
- Yapısının eski oluşu
- (veya bunların dışında) Ender çeşit oluşu.

ÇALGI MÜZESİ

Düzenleme ve Değerlendirme Kolu

Müzelerden ve halktan (bağış ve satın yoluyla) derleme çalgılar :

- Sınıflandırılmalıdır,
- Amitusları (ses alanları) tesbit edilmelidir,
- Ses arşivleri yapılmalıdır.

Çalgı Yayın Organı

a) Yayımlanacak Enstitü Dergisi'nde bir çalgı bölümü ayrılarak burada çalgılarımıza ait inceleme yazıları yayınlanmalıdır.

b) Çalgılar hakkında Tez'ler hazırlanmalıdır,

c) Çalgılar hakkında Metod'lar hazırlanmalıdır,

d) Çalgı yapıcılığını teşvik amacı ile her yıl çeşitli çalgılar üzerine ödüllü "Kaliteli Çalgı Yapımı" yarışması düzenlenmelidir.

e) Türk çalgılar haritası yaptırılmalıdır,

f) "Türk Çalgıları Ansiklopedisi" yaptırılmalıdır.

Bütün bunlar ve bunlara paralel olarak diğer halk musikisi sorunları halledildiğinde işte o zaman geleceğin Türk musikisine güvenle bakabiliriz. Çünkü, şunu iyice kavramalıyız ki; geleceğin musikisi geçmişin onarılmış ve tamamlanmış temelleri üzerinde yükselebilecektir.

"Anadolu Folklorunda Ölüm" Üzerine

Yazan : Muzaffer UYGUNER

Türk gelenek ve göreneklere yıllardır derlenir. Bu derlemelerin hepsinin bilimsel bir yöntemle yapıldığı söylenemez. Zaman zaman benim yaptığım derlemeler de böyledir. Bu derlemeleri bilimsel yöntemle yapmak elbette daha doğru ve aynı zamanda önemlidir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan Millî Folklor Enstitüsü, bu yola girmişti. Fakat o da kişiyle bağlı bir kuruluş niteliğini gösterdi ve barındığı uzman kişinin ayrılması ile ne zaman uyanacağı bilinmeyen derlemeler daldı. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ndeki çalışmaların bu konuda etken olduğu söylenebileceği gibi Atatürk Üniversitesi'nin çalışmaları da özellikle belirtilmelidir.

Derlenen malzemeyi birleştirme, bunları bilimsel monografiler haline getirme çalışmalarını görüyoruz zaman zaman. Prof. Dr. Orhan Acıpayam'ın *Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü*, 1961) ile Dr. Hamit Zübeyr Koşay'ın *Türkiye Türk Düşünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme* (1944) adlı monografileri burada anılabilecek çalışmalardandır. Son günlerde ise Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek, *Anadolu Folklorunda Ölüm* adlı bir monografi yayımladı. 109 sayfalık bu kitaba kaynak kişiler ve derleyiciler, yer adları dizinleri ile incelemede kullanılan soruların listesi ile bibliyografya ve çeşitli fotoğraflar eklenmiştir. Bu ekler, kitaba büyük katkıda bulunmuştur.

Yazar, önsözde şunları söylemektedir : "Bu araştırma, insan hayatının üç ana döneminden birisi olan ölümün çevresinde toplanarak ona bir kurum niteliği kazandıran âdetlerin, inanmaların, işlemlerin sistemli bir serimini ve yorumunu yapmak amacıyla gütmektedir". Bunu yaparken, bazı kaynak kişilere gönderilen soruların cevapları esas tutulmuş. Folklor Enstitüsü'ne gönderilen derlemelerden yararlanılmış ve pek az olarak da Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'ndeki derlemeler üzerinde durulmuştur.

Doç. Dr. Örnek, bu kitabı ile dördüncü kitabını vermiştir. Daha önceleri Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemler

Etnolojik Tetkiki (1966), 100 Soruda İnkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane (1971 ve inceleme fırsatı bulamadığımız Etnoloji Sözlüğü (1971) adlı üç kitabı yayımlanmıştı. Örnek, yeni kitabında, konuyu üç büyük bölümde ele almıştır.

1. Ölüm öncesi
2. Ölüm sırası
3. Ölüm sonrası

Örnek, birinci bölümde ölümü düşündüren önbelirtiler ve bazı kaçınmalar üzerinde durmuştur.

İkinci bölümde ise ölüm olayının duyurulması, ölümden hemen sonra yapılan işler, ölünün gömülmeye hazırlanışı, ruhla ilgili tasarımlar ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise mezarlıklar, mezar taşlarına yazılanlar, süsler, semboller, ölüyle gömülen öteberi, ölünün geride kalan eşyası, ölünün belli günleri, yas, ölü yemeği, başsağlığı dileme ve avutucu sözler ve ölümlle ilgili atasözleri, deyimler, ilençler, destanlar, ağıtlar üzerinde durulmuştur.

Yazar, ayrıca bir sonuç bölümü eklemiş ve üç bölüm ile ilgili olarak varılan sonucu özet olarak vermiştir.

Doç. Örnek, böylece ölüm konusundaki gelenekleri toplamış, başka ülkelerin ve dışardaki Türklerin gelenekleriyle de bazı karşılaştırmalar yapmıştır. Ancak, bildiğimiz bazı konuların kitapta yer almadığını görmüş bulunuyoruz. Bunlardan biri, "ölünün belli günleri" ile ilgilidir. Kırk, elliikinci günler ve ölüm günleri gibi bir de cuma akşamı Kur'an okuma geleneği vardır. Kocaali bölgesinde, Perşembeyi Cumaya bağlayan gece okunur Kur'an. Bir inanış da, dinsel bayramların ertesi gününün "Ölüler Bayramı" olarak kabul edilmesi ve o gün de iş yapılmamasıdır. Daha önemli olan bir husus da mezarın başına ağaç dikilmesidir.

Mezarın başına ağaç dikilmesinin nedeni, bir bakıma, ağacın büyüüp ölüye gölge vermesi; ölünün de ağacın gölgesinde daha rahat ve huzur içinde yatmasıdır. Fakat, asıl olan Türklerin ağaca verdiği önemdir. Buna ağaç kültü olarak görebiliriz belki de. Mezarlıktaki ağaçlardan dal

koparmak bile günahdır. Mezarlıktaki ağaçlar hiçbir şekilde kesilmez ve özellikle yakacak amacıyla kesilip kullanılmaz. Mezarlıktan ağaç kesilmesi ve hatta dal koparılması uğursuzluk sayılır, ölüm getireceğine inanılır. Bu inanış yüzünden, mezarlıklardaki ağaçlar yüzyıllıktır. Bugün, İzmit veya Adapazarı'ndan. Kandıra'ya doğru giderken tepelerin üzerinde ulu ağaçlardan oluşan topluluklar görülür. Bunlar köylerin mezarlıklarıdır. Çoğunlukla meşelerden oluşur bunlar. Kandıra'nın eski mezarlığındaki ulu ağaçlar ise dişbudak ve karaağaç idi. Bunların arasında çitlenbiklerle karaçalı dikenleri vardı. Bugün üzerinde bir çok binanın yer aldığı, taş duvarla çevrili çok bakımlı bu mezarlık yerinde bu ağaçlardan bazıları gene de yaşamaktadır. Ondan sonra kurulan mezarlıktaki ağaçlar henüz ululaşmamıştır.

Mezar başına dikilen ağaçlar, mezar için kesilip ölünün boyu ölçülen ince dallardır. Mezar kapatıldıktan sonra bu dallar da mezarın başı ucuna dikilir ve mezar boydan boya sulanırken bu da sulanır. Bu dalların bazıları, mevsim uygunsuz tutar ve gelişmeye başlar; bazıları da elverişli ortam bulamayıp kurur. Bazıları, sonradan da bazı ağaçlar dikerler mezarın başına. Bu dikilen ağaç çoğunlukla selvi olur ise de kasabanın iklimi yüzünden pek gelişemez bunlar. Karacaahmed'in selvileri gibi bir selvilik yoktur bizim kasabada. Sait Faik'in hikâyelerindeki mezarlık da anımsanmalıdır.

Yazarın, bu konuya niçin eğilmediğini bilemiyorum. Karacaahmed'in selvileri bu konuyu da işleme gereğini duyururdu sanırım. Bu konuya da eğilip bilimsel bir inceleme yapacağını umuyorum. Kefenden koparılıp bu ağaca bağlanan parçanın da bir sembolü olduğu kanısındayım. Mezarın üzerine dökülen suyun da bir anlamı olmak gerekiyor.

Bilmiyorum, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde daha bu gibi bazı inanışlar ve uygulamalar var mıdır? Bu kuşku ortadan kaldırmak için daha geniş bir soruşturmaya gereksinme olduğuna, daha çok derleme yapılmasına inanıyorum. Doç. Örnek'in kitabı, konuya yeniden eğilmem gereğini ortaya koydu. İlk fırsatta, bu kitabdaki yöntem ve sıraya göre bir incele-

Bize gelen KİTAPLAR

● Mehmet ÖNDER : "*Mevlâna - Mesnevi'den Hikâyeler*". Önsöz; Mevlâna Celâleddin'in Hayatı, Fikirleri, Eserleri hakkında bilgi, Mesnevi'den 55 seçme hikâye ve açıklama. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Edebiyat Dizisi: 20. İkinci baskı. 20 x 13 Cm. boyunda, 192 sayfa, 10 lira.

● Mazhar LEVENTOĞLU : "*Malazgirt Savaşı - 26 Ağustos 1071*". Ajanstürk Tarih Yayınları Serisi : 1. 14 x 11,5 boyunda, 48 sayfa, 2 lira.

● Mazhar LEVENTOĞLU : "*Türk Selçuklu Sultanı Alparslan*". Ajanstürk Tarih Yayınları Serisi : 2. 14 x 11,5 boyunda, 56 sayfa, 2 lira.

● Ahmet ŞENTÜRK : "*Demiryolu Şiirleri Antolojisi*". Eserin başındaki önsözde trenin tarihçesi hakkında bilgi yer almıştır. Tanınmış ve genç şairlerimizin tren konusundaki 65 şiirine yer verilmiştir. Antoloji, Ahmet Şentürk'ün P.K. 11 Malatya, adresinden edinilir. 20 x 14 boyunda,

leme yapmağı tasarladım. O zaman, bildiğim bir yörelin gelenekleri ve inanışları daha iyi derlenip değerlendirilmiş olacaktır. Böylece, bilim adamlarına daha iyi yardımcı olacağıma inanıyorum.

Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek, bütün olanaklardan yararlanmıştı. Yalnız bir husus var; Kocaali bölgesinden kimseyi kaynak kişi almamış. Belki, bu bölgedeki inanışların bozulmuş olmasını sanmasından ileri gelmiştir bu tutum. Bütün olanaklara rağmen derken, yazarın sınırlı olaneklerini sözkonusu ediyoruz elbette. Yoksa, bol olanaklardan yararlanmama sözkonusu değildir.

Anadolu Folklorunda Ölüm, (*) belirtmeğe çalıştığımız bazı noksanlıkları yanında, örnek bir incelemedir.

(*) Doç. Dr. Sedat Veyis Örnek "*Anadolu Folklorunda Ölüm*", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi Yayınları : 218, Ankara 1971, 109 (149) sayfa, fiyatı 17,50 lira.

Malatya'da Ot, Çiçek ve Meyvelerden Yapılan İlaçlar

Derleyen : Ahmet ŞENTÜRK

Ebegümecei : Haşlanır. Yaraların üzeri-ne bağlanır.

Solucan otu : Dağlık bölgelerde yetişir. Kırmızımsı çiçekleri vardır. Ot toplanıp kurutulur. Havanda döğülür. Tülbentten geçirildikten sonra pekmeze katılarak sabahları aç karnına bir tatlı kaşığı yenir. Solucan ve şerit düşürücü olarak kullanılır.

64 sayfa, 300 kuruş.

● **Kemal BİLBAŞAR** : "Yonca Kız". Çocuk romanı. Milliyet Yayınları, Çocuk Kitapları Dizisi : 22. 14 x 10 boyunda, 298 sayfa, ciltli ve renkli kuvertli, 10 lira.

● **Monique JUTRIN** - Nihal ÖNOL : "Panait Istrati". Yaşar Nabi'nin sunuş yazısı, önsöz ve kronolojik yaşantısı ile hayat hikâyesi. Varlık Faydalı Kitaplar : 113. 16,5 x 12 boyunda, 182 sayfa, 8 lira.

● **J. BRONOWSKI** - Aysel USLUATA : "Bilim ve İnsan Değer Yargıları". Varlık Faydalı Kitaplar : 114. 16,5 x 12 boyunda 120 sayfa, 5 lira.

● **Erksine CALDWELL** : "At Hırsızı". Hikâyeler. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı : 202. 16,5 x 12 boyunda, 184 sayfa, 6 lira.

● **Grace Rasp NURİ** - H. TÜZÜN : "Kibrîşli Yusuf". Çocuk romanı. Milliyet Yayınları, Çocuk Kitapları Dizisi : 24. 14 x 10 boyunda, 402 sayfa, renkli kuşe kuvertli ve ciltli, 15 lira.

● **Emniyet Sandığı** : "Radyo Kültür Yayınları". Çoğu Türk Tarihi Kültür konularına ait olmak üzere 25 Radyo Konuşması. İsteme adresi : Emniyet Sandığı Genel Müdürlüğü ve Şube Müdürlükleri. 19 x 14 boyunda, 96 sayfa.

● **Varlık Yayınevi** : "Varlık Yıllığı 1972" 1971'e Toplu Bir Bakış, 1971 de Sanat Hayatı, Toplu Soruşturma, Yılın Düğünceleri, Yılın Olayları, 1971'in Kitapları, Şiirler, Hikâyeler. Varlık Faydalı Kitaplar, Varlık Yıllığı : 13. 17 x 12 boyunda. 632 sayfa, 20 lira.

● **Aşık Zülfikar DİVANİ** : "Sen Seni Tanı". Şiirler. Önsöz: Hasan Güngör, Mataytaş Yayınları, 19,5 x 13,5 boyunda, 112 sayfa, 7,5 lira.

Kabak Çiçeği : Toplanan çiçekler süt içinde kaynatılır. İlk bir halde ağrıyan gözün üzerine bağlanır.

Kabak : Şişliklerde kullanılır. Haşlanan kabak parçalar haline getirilir. Şiş olan yere bağlanır.

Elma : Külde pişirilir. Ağrıyan göze bağlanır.

Koruk : Göz kamaşması halinde koruk suyu göze damlatılır.

Asma yaprağı : Bu da göz hastalıklarında kullanılır. Yaprak soğuk su ile temizce yıkanır. Akşamdan ağrıyan göz üzerine koyulur. Bir tülbentle bağlanır.

Menekşe : Kırılarda yetişen bu kokulu çiçek toplanıp kurutulur. Çay gibi demlenir. Koyu yeşil çalan suyu öksürük ilacı olarak içilir.

Ayva yaprağı : Çay gibi demlenir. Koyu kırmızı, açık bir rengi vardır. Tadı da güzel olan ayva yaprağı suyu öksürük için içilir.

Sızı otu : Dağlık bölgelerde yetişir. Sarımsak renklidir. Nohut büyüklüğünde çiçekleri vardır. Diş etlerinde ve saç dip-lerindeki sızı için kullanılır. Kaynatılan otun suyu parmakla diş etlerine ve saç dip-lerine sürülür. Ayrıca kına ile karıştırılarak saçlara da yakılır.

Nane : Mide ve barsak üşümelerinde kaynatılarak içilir. Mide sancılanmasında sütte kaynatılır, biraz bekletildikten sonra içilir.

Soğan : Külde pişirilir. Vücudun herhangi bir yerine batan ve çıkarılmayan dikenin bulunduğu yere bağlanır. Cilt altında belirli hale gelen diken ertesi sabah ucu ateşte yakılan bir dikiş iğnesi yardımıyla çıkarılır.

Ceviz : Nezle ve grip için kabuklu ceviz yakılır. Nezleli kimse cevizden çıkan dumanlar üzerine eğilir. Başına bir örtü örtülür. Derin derin nefes alır.

Ayva : Külde pişirilir. Öksürük ilacı olarak yenir.

Böğürtlen yaprağı : Toplanıp kurutulur. Havanda döğülerek tülbentten geçirilir. Zeytinyağı ile karıştırılır. Yanık üzerine günde iki defa sürülür.

Örencik'te Kurban Bayramı Töreni

Yazan : Ali Rıza BALAMAN

Uzman Sosyal Antropolog

Günümüzde, genellikle müslüman toplumlarda özellikle de Türk Köy Toplumunda ramazan, kurban gibi dinsel bayramlar, geleneğinden pek bir şey kayıp etmeden tüm canlılığı ile yaşamını sürdürmektedirler. Yılda bir kez tekrarlanan, adını "bayram" koyduğumuz bu törenler, dinsel bir hava içerisinde kutlanır; güler yüz, kıvanç ve hoşgörü içerisinde de uğurlanırlar.

İşte böyle bir köy bayram törenini katılarak gözlemek gereği ile geçen Kurban Bayramından bir gün önce "arife" günü Örencik (1) köyüne gittim (2). Örencik'i ve Örencik'lileri köy araştırmalarım nedeni ile önceden tanıdım. Köylüler için armağanlarımı içinde taşıdığım çantam elimde konuk kalacağım eve vardım. "A" Efendi ve karısı beni tanımakta güçlük çekmediler. Niye yalnız geldiğimi, karımı ve çocuklarımı da getirse idim daha çok sevinceklerini söyleyerek konuk severliğinin verdiği güler yüzle, bayram sevinçlerini, kurban etlerini üleşecek kentli bir dost bulmanın mutluluğu içerisinde beni evlerine buyur ettiler.

Gözlemlerime çoktan başlamıştım. Tencere, kap-kaçak, sele altı, (3) bir gün önce

Kaşık arama, 2.

hazırlanmış bayram yemekleri ile dolu idi.

BAYRAM ÖNCESİ HAZIRLIKLAR

Örencik'te, Kurban Bayramından bir gün önce kesilecek adak kurbanlar ve Kurban Bayramı namazını takiben kesilecek kurbanlar, daha önceden hazırlanır. Örneğin, bu kurbanda ortaklaşa kurban alanlar, gelecek bayramda da ortaklıklarını devam ettireceklerini söyler ve falancanın danasını (4) gelecek yıl için kararlaştırırlar. Eğer dana kurban bayramına sağsalım çıkmışsa, dananın fiatı o günkü piyasaya göre saptanır. Kurban olacak hayvan için pazarlık çekişe, çekişe yapılmaz; pazarlıkta, ortakların iyi niyet, akrabalık ve arkadaşlık ilişkileri önde yer alır. Yalnız, kurban olacak malın sağlam olması, gözünden kulağından ve diğer organlarından eksikliği olmamasına çok dikkat edilir. Böyle bir sakatlık hayvanı kurban olmaktan kurtarır. Zira, tek gözü kör ya da bir ayağı topal olan kurban, kendisini kurban edenler sırtında "sırat" köprüsünden geçerken

Köy odasında Bayram Yemeği, 1.

iyi göremediği ya da yürüyemediği için düşebileceğine inanılır. Böylece, kurban kesen aile köprüden geçme garantisini daha dünyada iken, bile - bile kaybetmiş olur (5).

Ortaklaşa sığır kesme kolaylığı nedeni ile köyümüzde kurban kesme, kolay olmaktadır; 400 TL. sına alınan bir danaya üç ya da dört aile ortak olup, bayram kurban masrafını 100 TL. sına düşürmektedir (6).

Örencik'te varlıklı aileler kurban olarak koçu (7) tercih ederler. Aileler kendi kalabalığına göre birden fazla koç kesebilir. Örneğin ortanca oğlu ile birlikte oturan "A", ayrı ayrı birer kurban kestiler. Şehirden gelen oğullar da diğer akrabaları ile ortaklaşa kurban kesip, etini kurban kesmeyenlere dağıttılar. Bir kısmını da kentteki dostlarına ayırdılar.

Halen 141 haneli Örencik'in 53 hanesi son on yıl içinde Ankara'ya ve Kazan bucağına göçmüşlerdir (8). Böylece köy nüfusunun yaklaşık olarak 1/3'ü kentde yaşıyor. Kırsal toplumu özelliklerinden pek birşey kaybetmemiş olan kentdeki Örencikliler, özellikle şeker ve kurban bayramlarında köye kent armağanları ile döner, işlerinin izinleri oranında köylerinde kalırlar. Bu nedenle köyde kent giysili çocuklara, kıravath ve takım elbiseli gençlere, çok renkli giysili genç kızlara raslanır. Kentteki tüm Örencikliler, hastalık, as-

Kurban Duası, 3.

kerlik v.b. nedenler hariç- engeç bayram akşamı ya da bayram namazına kadar köylerine dönmüş olurlar. Bu dönüşten özellikle, kentde çalışan ve köyde ulaşıklı (nişanlı) gençler, çok, pek çok memnundur. Kent kazançları ile satın aldıkları koç, kız evine bir gün önce süslenip gönderilmiştir. Bayramdan bir gün önceki akşam namazını takiben delikanlı, diğer delikanlılarla birlikte, ellerinde lüks lambaları ile yol gösteren hizmetliler eşliğinde kız evine giderler. Orada armağan değiş-tokuşu yapılır, plâk çalınır, oynanılır ve devamlı tabanca atılır.

Köyümüzde bayram öncesi yapılan hazırlıkların biri de bayram akşamları yapılacak mermileri sağlamaktır. 15 ile 40 yaş arası çoğunluk tabanca sahibidirler köyde. Bayram geceleri ve düğünlerde tabanca ile mermi yakmak, köyümüzün vazgeçemedikleri geleneklerinden biridir. Kazancının çoğunu, yakacağı mermi masrafına ayırmayan delikanlı çok azdır (9).

BAYRAM SABAHİ : Namaz

Örencik'te kurban bayramı töreni bayram namazı ile başlar. Bayram temizliğini yapmış (banyo, abdest alma, tıraş v.b.), temiz giysilerini giymiş tüm köy erkekleri, (ilkokul çağı erkek çocuklar dahil) güneş doğarken, daha önce sabah namazı için gelmiş yaşlı köy erkeklerine camide katılırlar. Sabah namazı ile güneşin bir parça yükseldiği bayram namazı zamanı arasında camidekiler, kurbanın anlamı, bayramın sağladığı yararlar, kurban kesilirken uygulanacak kurallar ve sonuçları hakkında Kur'andan ayetlerle karışık bir "vaiz" dinlerler. Genellikle vaiz hocaları, böyle özel günler için Ankara'dan gelirler (10). Vaiz son sözleriyle kurban derilerini Türk Hava Kurumu'na bağışlamasını salık verir ve bayram namazının nasıl kılınacağını tanımlar. Caminin hocası (köy imamı) bayram namazını kıldırır.

Namazdan sonra camiden çıkan tüm köylüler - sanki, ağız birliği etmişlercesine vaiz ne söylese söylesin - "vaiz çok hoş konuştu, belli ki derin hoca.." gibi methiyeler yapılır. Cami dış kapısının sağına ve soluna da birer yardım mendili açılır. Bir camiiye diğeri de vaiz'e yardım için dir (11). Cami önündeki geniş meydana herkes birbirinin sigarasını alır ve bay-

ramını kutlar. Bu arada çocuklara, da sigara ikram edilir. Yalnız bayram günlerine özgü olan bu ayrıcalık, çocuklar için hoş olmamakla birlikte bir kimse bu tür davranışı kinayacak olursa "bayramdır, olur böyle şeyler..." diye hoşgörü beklerler.

BAYRAM YEMEĞİ

Meydandaki bayramlaşmayı takiben camiden çıkanlar, ortaklaşa bayram yemeği yemek üzere köy odasına toplanırlar. Burada evlerden siniler (12) üzerinde, bir gün önce hazırlanmış bayram yemekleri taşınır. Her sini etrafına altışar ya da daha çok kişilerden kümeler oluşur. (Res. 1) Hocanın "haydi buyurun" işareti üzerine yemeğe başlanır. Eğer bir gün önceden adak kurbanı kesilmişse, sofrada et yemeği bulunur. Yoksa sofraya, sütlü çorba, halep (patlıcan dolması), piring ya da pirofu (evde yapılan makarna) ve hoşaf ile donatılır. Hepsinin sonunda da pişmaniye tatlısı gelir. (Örencikliler pişmaniye yapmakta usadırlar). Yemek yenirken herkes birbirini gözetler. Hâlâ yemek yiyen varsa grup takiler ona eşlik etmek üzere yalancıkta kaşıklarını yemeğe getirir-götürürler. Son kişi de kaşığını yemekten çektikten sonra konuk hoca (vaiz) yemek duası yapar. Birlikte "amiin" denilir ve dağılmak üzere ayakkabılar giyilir. Vaiz'le ilgilenen birisi, cami kapısında toplanan parayı ona sayar ve grup'a vaiz'in öğle namazına kadar köyde kalacağını, Allah rızası için birer pay vaize et yollamalarını rica eder.

Odada yemek getiren evin erkeklerinde ve çocuklarında bir telâş başlar. Zira boşalan tabaklar ve kaşıklar birbirlerine karışmıştır. Sebep, ayırmak epey zaman alır (Resim 2) Konuk olmayanlar kaşıklarını ceplerinde getirmişlerdir. Kaşıklar yalnız konuklar ve yaşlılar için getirilir.

Namazı takiben odalarda yemek yeme âdeti çok eskiye dayanmakta ve şöyle açıklanmaktadır.: "Yıllar önce Örencik, yörenin en büyük köyü idi ve köylüler arasında kadı seviyesinde okumuş din adamları vardı. O zamanlar yörenin tüm köylüleri, Örencik camiiinde bayram namazlarını kılmayı âdet edinmişlerdi. Örencikliler de bu durumdan gururlanırlar, yabancı köy konuklarının yemeksiz köylerine dönmelerine izin vermezlermiş. Bu nedenle herkes evinden yemek getirir, odada

Kurban kesimi, 4.

konuklarla birlikte yer, dua eder, bayramlaşır, dağılırlarmış". (13) O günden bugüne değin aynı âdet hâlâ devam etmektedir.

Odadan gruplar kurbanlarını kesmek üzere evlerine dağılırlar.

KURBAN KESİMİ

Her aile, kurbanını hocanın (köy imamı) kesmesini arzu eder. Kurban, evin önüne yatırılır, kesildikten sonra çabalama sını diye de ön ve arka ayakları birbirlerine bağlanır. Gözüne beyaz bir örtü örtülür, kafasının konacağı yere de kanı sağa sola dağılmasın diye ufak bir çukur kazılır. İmam, elinde keskin bıçakla, kurbanın başında "kurban duası"na başlar, "besmele" çekip bıçağı kurbanın gırtlığına sürer. Eğer kurban ortak ise o anda bütün ortaklar ellerini hayvanın üzerine koyarlar. (Resim 3). İmam kurban kesmekte pek becerikli değilse, ortaklardan biri, göz açıklık yapıp bıçağı hocanın elinden kapar ve "hoca, duası senden kesmesi debenden" diyerek bıçağı hayvanın gırtlığına hızla sürer. Kurbanın en kısa zamanda, en az canı acıyacak şekilde kesilmesi gerekir. İş bu kadarlıkla biten imam diğer kurban evine gider. Kesilen kurban, ortaklardan becerikli olan biri ya da ikisi aracılığı ile yüzülür, parçalanır ve "şu bana, bu sana, şu da ona" diye pay edilir. Tartma olanakları olmayan ortaklar biri-

birlerine haklarını helâl eder, kararlar hissellerini alır evlerine dönerler.

Eve dönüşte yapılacak ilk iş; kurbanın yüreğini ve ciğerini ateşte kızartıp yemek tir. Hayvanın kurban olarak en değerli ve salt ilk ağızda yenecek yeri yürek, sonra da ciğeridir.

Eğer kurban adak kurbanı ise, yüreğini yalnız kurban adanan kimse yer.

EV ZİYARETLERİ

Kurban kesilme ve pay etme telaşı bitinceye dek ev sahiplerine verilen izin bir ter bitmez gruplar halinde köyü gezileri başlar. Önce çocuklar sonra gençler daha sonra da yaşlılar sıra ile en yakın akrabaları, komşuları ve diğer tanıdıkları ziyaret eder; el öper, "çok yaşa, daima bu bayramlara çık, el öpenlerin çok olsun" diye dua toplarlar. Çocuklar (ilkokul çağında olanlar dâhil), gruplar halinde kendi akrabalarından başlayarak tüm köy evlerini dolaşırlar. Ellerine geçirdikleri birer naylon torbaya şeker, kuruyemiş gibi yiyecekleri toplar, çok yakınlarından aldıkları bozuk paraları dikkatle sayarlar. Dehşetli grubu dahil diğer ziyaretçilere her evde sofraya açılır. Bayram öncesi hazırlanan yiyeceklere ek olarak bu kez sofraya kurban eti de konur (14). Ziyaretçiler sofraya oturmak zorundadırlar. Bayram ziyaretlerinde sofraya açmayan ev, "ayaklarına vardık bir sofraya da açmadılar" diye kınanır. Ziyaretler sırasında kadınlı er-

kekli gelenlere ev sahipleri de kadınlı erkekli çıkar, evin büyük odasında oturur, yarenlik ederler. Yalnız erkeklerin bulunduğu sohbetlerde ise erkekler, evin büyüklüğünün ellerini öper, büyük odaya geçer otururlar. Evin küçüklüğü de ziyaretçilerin ellerini öperler. Kısa söyleşiden sonra eğer erkek grubu uzun oturacaklarsa, odada köy oyunları çıkarılırlar. Son yıllarda kent'ten gelenler, yanlarında iskambil (oyun) kâğıdı getirmekte ve grup olacak arkadaşları bulur bulmaz oyuna başlamaktadırlar. Oyunlar çoğu kez kayıp eden cezalandırma şeklinde sonuçlanır. Bu tür ziyaretler akşama dek devam eder. Bu sırada köyün biraz yaşlıları, kendilerinden daha yaşlıların ellerine varırlar (onları ziyaret ederler).

Bayramın birinci gününden sonra, kentte iş sahibi olanlardan çoğu köyü terk ederler. Köyü en son terk edenler çocuklar ve kentteki kocasından, daha uzun süre kalmak için izin koparan gelinlerdir. Onlar için köy yaşantısı bir başka tatlıdır. Köylerini kent'e değişmeyeceklerini söylerler.

SONUÇ

Kentlerde ekonomik yetersizlik, ortaklaşa kurban kesilme olanaklarının olmayışı, grup kontrolünden uzak olma, değerlerin değişmesi v.b. nedenlerle gittikçe zayıflayan kurban kesme âdetleri, köyümüzde geleneksel şekliyle kendisinden pek birşey kayıp etmeden devam etmektedir.

Kurban temini, köylünün açıkça para tüketimine neden olmadığından (çoğu kez kendi malını kurban olarak kestiğinden) bu dinsel buyruğu Örencikliler kolaylıkla yerine getirebilmekte ve en azından bu konuda olsun kentli olmadıklarına sevinmektedirler. 400-500 TL. değerinde olan kurbanı kesemeyen kentliyi, "her koyun kendi bacağından asılır" sözü ile hoşgörüyü içerisinde karşılamaktadır Örencikliler.

Kurban Bayramı ne deniyle köye gelmiş

Toplu bir halde çocukların Bayram gezisi, 5.

kentde yaşayan Örencikliler, yakınları ve eski arkadaşları ile kolayca kaynaşmakta, eski ortak anılarını birbirlerine anlatarak gülüşmektedirler. Kopmağa yüz tutmuş hırslar ve arkadaş bağlarının bu vesile ile tek-rar güç kazandığını gözlemekte, bir sosyal kurum niteliğinde olan bayramın toplumsal görevine yakından tanık olmaktadır.

Son bayramdan sonra birbirlerine darı-lan köylüler, bu bayramda birbirlerini ziyaret edip; hal-hatır sormakta, hatalarını hoşgörüp barışmaktadırlar.

Son yıllar Örencik'e komşu köylerin de birer camiye kavuşmaları, Örencik'in eski, güçlü kabul edilen din liderlerinin şimdi yaşamıyor olmaları nedenleri ile köyümüze eskiden olduğu gibi yaban konuklar bayram namazı için gelmemektedirler (vaiz ve ben hariç). Buna karşı köyümüzde hâlâ köy odalarında bayram namazını takiben bayram yemeği yenilme âdeti devam etmektedir. Bu da bize gösteriyor ki: belirli görevi yerine getirmek için kurulmuş bir olgu, görevini yitirmesine karşın âdet haline geldiğinden yaşamını devam ettirmektedir.

Hoca, (köy imamı) köyün dinî lideri olarak böyle dinsel bayramlarda baş rolü oynamakta, kendisine verilen değerle büyük prestij sağlamaktadır. Din kurumu, geleneksel kır yaşantısında olan Örencikliler için hâlâ basit bir etkidir.

Köyümüzün son 15 yıl içerisinde para ekonomisine girmesi ve iş göçü nedeniyle kentle olan yakın ilişkileri sonucu Örenciklilerin, kurban satın alma gücünü kazanmaları yanında kentli gibi giyinme, kent ürünlerini tüketme, özellikle bayram ve düğünlerde köye taksit ile gelip - gitme gibi alışkanlıklar kazandıklarını görüyoruz.

(1) Örencik, İstanbul yönünde Ankara'ya 48 km. uzakta, Kazan (Halkova) bucağına bağlı Kızılcahamam dağ köyleri komşusu, 470 nüfuslu bir köydür. Fazla bilgi için bkz. : A. R. BALAMAN, "Örencik'te Kültür Değişmeleri", Antropoloji Dergisi, Sayı IV, 1969, Ankara.

(2) 5 Şubat 1971, Cuma.

(3) Örencikli kadın, pişen yemeğini, süt ve yoğurdunu, köpek, kedi gibi hayvanlardan korumak için kanıştan örülmüş üzerine taş konulan büyük selelerin altında saklar.

(4) Özellikle, dana, inek, öküz gibi büyük baş hayvanlar ortaklaşa kesilir. Ortak sayısı hayvanın iriliğine ve ortakların satın alma güçlerine bağlıdır. Örneğin kesildikten sonra gönü (derisi) ve başı hariç 75 kgr. gelen "B" nin ineğine, "C" ve "D" ortak idiler. 210 TL. ile katıldılar.

(5) "C" (yaş 79)'dan öğrenilmiş, derlenmiştir.

(6) Köyümüzde kurban kesemeyen 5 aile saptanmıştır. Onlar da; hiç malı olmayan, oğlu askerde dul kadın ya da köyden gelmiş köy çobanı v.b.

(7) Koc, en az iki yaşındaki erkek koyun.

(8) Bakınız : Antropoloji Dergisi, Sayı IV, Sayfa 290 "Göçler Lisanesi".

(9) Tabancalar, yerli Karadeniz yapısı "Berata" tipi kaçak olarak ortalama 500 TL. sına sağlanabilmektedir. Mermi ise, kutusu (25 adet) 80 ile 100 TL. arasında sağlanabilir.

(10) Bu yıl, Ankara, Yuva Köyünden Kara Hafız geldi. Bir kaç yıldır devamlı gelyormuş.

(11) Refik Halit Karay, "Memleket Hikâyeleri" adlı yapıtındaki Cer Hocası bölümünde bu konuyu çok hoş işler.

(12) Sini, üzerine yemek dizilen büyükçe bakır, düz bir kap.

(13) Rehber, "D" den hikâye edildiği gibi.

(14) Kurbanın yumuşak yerleri yağda kavrulup salt et olarak yenir.

Yıllık abonesi : 25,
altı aylık abonesi : 15
liradır.
Yurt dışı senelik abone :
\$ 4, £ 1,5, DM 12

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul , Tel: 22 49 74

TÜRK FOLKLOR/HALKBİLGİSİ DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir.
Dizgi ve baskı:
Halk Matbaası
İstanbul

ARAŞTIRMALARI

Senin ağa baban yerde yatıyor,
Bugün ayrılık günleri..
Senin saçın ince ince örmeli,
Sayı tutup İstanbul'a salmalı,
Ağa kardaşından izin almalı,
Bugün ayrılık günleri..

Gelinin kıması al gerek idi (4),
Gözünün sürmesi bol gerek idi,
Senin ağa baban sağ gerek idi,
Bugün ayrılık günleri..
Gelinin kımasını al eylemişler (5),
Gözünün sürmesini bol eylemişler,
Seni bir yad ele kul eylemişler,
Bugün ayrılık günleri..

Gelin bu türküleri dayanamayıp için için ağlar. Akıtılan gözyaşları içten gelen bir üzüntünün ifadesi olduğu gibi, baba evine olan bağlılığın ve minnetin de alametidir. İşin uzamaması için yakın akraba veya yaşlı kadınlardan kız teselli eder, Baba evinin geçici olduğu, erinde gecinde nasıl olsa ayrılacağı söylenir.

Gelin yengesi ile tahtırevana binmek için dışarı çıkarken kız evinden bir erkek "açılın" diye bağırır. Bunu işiten oğlan evi erkekleri, kapıdan dışarı çıkıp avluyu kadınlara terk ederler. Gelin, yengesi ve oğlanın en yakınlarından iki kadın ile birlikte tahtırevana biner (6).

Avludan çıkacağı zaman, kız evi tarafından bir erkek, kapıyı kapayıp oğlan evi tarafından bahşiş ister. Bahşişi almadan kapıyı açmaz. Tahtırevan kapıdan çıkarken sağdıç tarafından gelinin başına para serpilir. Bu hareket oğlan evine girerken aynen tekrarlanır.

Kafile aynı nizamla oğlan evine varınca oğlanın yakınlarına "Hayırlı, uğurlu olsun" diyen erkekler ayrılır. Yalnız oğlanın yakın akraba ve dostları gerdek merasimi için alıkonur. Kadınlardan olduğu gibi içeri girerler. Kat ve çeyizleri gördükten sonra onlar da ayrılırlar.

GERDEK

Namazdan sonra hoca, güveyi ve arkadaşları, mumlar ve ilâhilerle gelip, gerdek odasının kapısında dua ederler. Güveyi büyüklerin ellerini öpüp içeri girmek için hazırlanırken, arkadaşlarından biri daha erken davranıp güveyinin sırtına bir yumruk vurur. Gerdek odasında gelinin yanında okuyucu kadın vardır. Güveyi iki rekât namaz kıldıktan sonra kadın, gelinin

sağ elini güveyinin sağ eline verir: "Bunun emaneti sana, senin emanetin Allaha" der ve dışarı çıkar. Gelin ve güveyi birbirleri ile konuşmazlar. Gelinin duvağı ve elbisesi güveyi tarafından çıkarılır.

Okuyucu kadın düğün evinden ayrılmayıp zıfahın sonunu bekler. Çarşafı alır almaz doğruca oğlanın ana ve babasına götürür. Onlar da böyle bir geline sahip olduklarından dolayı birbirlerini tebrik edip çarşafın içine bahşiş olmak üzere bir miktar para atarlar. Bu para okuyucu kadındır. Kadın bundan sonra kız evine gider ve çarşafı gösterip durumu müjdeliyerek kızın ana ve babasından da aynı şekilde bahşiş alır.

SUPA GÜNÜ (7)

Sabahleyin gelin başı duvaklı olarak bütün ev halkının ellerini öper. Onlar da yüz görümcüleri olmak üzere Altın verirler. Sonra oğlan ve kız evinin ileri gelenleri toplanırlar. Gelin yine duvaklıdır. Bir oğlan çocuğu gelinin duvağını başından kaldırır.

Güveyinin kardeşi karısı veya kız kardeşi, onlar da yoksa oğlan evi tarafından yakın bir akraba gelinin merasimle zülfünü keser. Zülfü kesilen gelin bir daha herkesin elini öper. Sonra, orada bulunanlar helva, pilav ve hoşafın ibaret hazırlanan yemeği yerler.

Her gelin, kesilen zülfünü bir hatıra olarak saklar. Fakat son zamanlarda bu âdetten vaz geçildi.

EVI TANITMA :

Bir iki gün sonra bütün ev efradı gelinle güveğiyle yalnız bırakıp akraba veya komşuya giderler. Güveği, geline evi gezdirir. Nerede neler varsa birer birer gösterip, tanıtır.

GELİN HAMAMI :

Gerdekten 15 gün sonra gelin hamamı yapılır. Dost, akraba, konu-komşu hamama davet edilir. Kurnalar kiralanır ve davetilerin sabunu temin edilir. Kız ve oğlan evi davetlileri ayrı ayrı kurnalarda yıkanılır. Gelinin bu sefer yüzü açıktır. Yalnız kendinden evvel evlenmiş bir kadının yanında bulunur. O kadın kendisine rehberlik eder. Soyunma yerinde her ikisi birer iskemlede yan yana otururlar. Gelinin kıyafeti süslüdür. Üstte üç etek, altın

Düğünler, Deraçler

Divriği'de Düğün Âdetleri

GELİN ALMA — GERDEK — SUPA — EVİ TANITMA — GELİN HAMAMI — KONUKLUK — III —

Yazan : İbrahim ASLANOĞLU

Yiyemedim de bir akçalık fındık üzümü,
El yanında kara ettin benim yüzümü.
Alamadım da şu deyyusun yosma kızını,
Ben ona meylimi verdim, onu alıram...
Alıram..

Girdim dostun da bahçesine ayvalık, narlık,
Elimi koynuna soktum, sırmalı yağlık.
Bunu işleyen hatunun eline sağlık,
Ben ona meylimi verdim, onu alıram...
Alıram..

Bunun arkasından "Bugün ayrılık günleri" türküsü gelir :

Atladı da geçti eşiği,
Sofrada da kaldı kaşığı,
Gelin evler yakışığı,
Bugün ayrılık günleri..

Ağlama da gelin, ağlama.
Ağlayasın yana yana.
İki gözüm, canım ana,
Bugün ayrılık günleri..

Kız sana da gerek bir baba,
Ağlayasın kaba kaba.
İki gözüm, canım baba,
Bugün ayrılık günleri..

Kız sana da gerek bir ana,
Ağlayasın yana yana.
İki gözüm, canım ana,
Bugün ayrılık günleri..

Kız sana da gerek bir kardaş,
Ağlayasın yavaş yavaş.
İki gözüm, canım kardaş,
Bugün ayrılık günleri..

Kız sana da gerek bir bacı,
Ağlayasın acı acı.
İki gözüm, canım bacı,
Bugün ayrılık günleri..

Kız sana da gerek bir koca,
Tüttüresin sen de baca.
Ola merteben de yüce,
Bugün ayrılık günleri..

Büyük anam bohcacığım bağlasın,
Küçük anam itsin itsin ağlasın.
Anamın oğlu var beni neylesin?
Bugün ayrılık günleri..

Yüksek ayvanlarda bülbül ötüyor (3)
Bülbülün fizahı arşa yetiyor.

GELİN ALMA :

Marsaf geldikten sonra gelin almak için kız evine gidilir. Bu gidiş, gelinin bineceği taşıt yönünden otomobil ve tahtırevan olmak üzere iki türdür. Otomobile olursa: Belediyenin kamyonu düğün sahibi tarafından kiralanır. İçine kadın, kız, çocuk çocuk bindirilip büyük dolaşarak kız evine gidilir. Erkekler otomobilden ayrı kestirme bir yol takip ederler.

Tahtırevan olursa : (Ki çok seyrek görülmektedir) Düğün alayının rengi değişir. Oğlan evinden çıkarken kafile şu suretle sıralanır : Önde kadınlar, onları yaş sırasına göre erkek ve atlı delikanlılar takip eder. Arkada bir at üzerinde, kürk giymiş 12 - 13 yaşlarında Sağdıç adı verilen bir erkek çocuk, en arkada da tahtırevan bulunur (1).

Kafile kız evine gidince kadınlar kimseye sormadan kapıdan içeri girerler. Arkalarından tahtırevan da sokulur. Mevsim kış ise erkeklerle de buyurun edilir, dergışer lüzum yoktur. Onlar müsait bir yerde oturup dinlenirler. Davul mütemadiyen çalmak suretiyle kız evinden bahşiş ister.

Bütün eksikliklerini tamamlayan gelin, yolculuğa hazır bir durumda beklemektedir. Ayrılacağı sırada türküleri de söylenmeye başlar: Önce oğlan evi şu sözlerle kızı över :

Ayman güneş doğuşun âlem ürüşan.
Aklımı başımdan aldı zülfü perişan.
Dua eylen ben ağama kavuşam,
Ben ona meylimi verdim, onu alıram...
Alıram..

Evine siva sıvanmış, sıvası güzel.
Swanın içinde anam, siması güzel.
Benim ağam da beni koymuş yad elde gezer,
Ben ona meylimi verdim, onu alıram...
Alıram..

Girdim dostun bahçesine sel olmuş güller,
Dalında ötüyor çište bülbüller.
Benim ağam beni koymuş eli gönüller,
Ben ona meylimi verdim, onu alıram...
Alıram..

da sırmalı ve işlemeli şalvar, onun üstünde de de kaftan vardır. Kaftanın üstünden beline kemer kuşanır. Boğazına mümkün mertebe çok altın takar. Başında tepe, sıra, yüz incisi, yüz istifhamı, onun üstünde sırmalı kadifeden kalpak örtülüdür. Kalpakta ortağa da bulunur.

Yanındaki kadın şalvar, üç etek üstüne kadifeden (fermana) giyer. Başında (Yozgak başı) tepe ve altın hindî bulunur. Bunun boğazında da mümkün mertebe çok altın olur.

Gelen davetliler de aynı şekilde süse önem verirler. Bilhassa altınlarını takarlar. Eğer yoksa başkalarından eyreti alırlar.

Hamama oğlan evi erken gelir. Gelen misafirleri her ikisi birden karşılar. Önce kadın, sonra gelin misafirlerin ellerini öper. Onlara soyunmaları için yardım eder ve soyunanların koluna girip içeri götürürler. En sonra gelin de soyunup girer. Önce gelin yıkanır. Kız evi gelinin başına sabun sürerken, oğlan evi de suyunu getirir, başka hizmetini görür. Ondan sonra sırayla gelin büyükleri yıkayıp, kese sürer. Yıkayıp çıkarların ellerini öper.

Gelin bütün davetlilerin çıkmasını beklemez. Çoluk-çocuk yıkanadursun o çıkar.

KONUKLUK :

Gelin hamamının ertesi günü kızın annesi oğlan evini, dost ve akrabaları ile davet eder. Hazırlıkların ona göre yapılması için de kaç kişi ve kimlerle geleceğini daha evvelden öğrenir.

Oğlan evinin kadınları, baklava ve çerezlerini gönderdikten sonra, kuşluk vakti kız evine giderler. Baklavayı götürmenin bahşiş almaması isteniyorsa tenbihatda bulunur; veya kendi adamları ile göndererek işi önlemiş olur. Akşam ezanından iki saat önce de erkek davetliler gider. Bunların arasında güveyi de bulunur. İlk defa şerbet, sonra kahve ve sigara ikram edilir. Akşam ezanı yaklaşınca yemeğe oturulur. Yemekler genel olarak şöyle sıralanır: Çorba, etli (veya sebze), soğukluk, köfte, tatlı, sarma, baklava, pilav (hoşafıla beraber), sütlâç. Bazan da mevsime göre bunlardan fazla yemekler yapılabilir. Kahveler içildikten sonra, oğlan evinin arzusu ile kalkılır. Yalnız güveyi, mahcubiyetle ayrılarak kız evinde kalır. Kaynanasının elini öper. El öpen kız ve oğlana eli öpülenler kıy-

metli birer hediye verir. Her iki taraf da birbirleriyle daha yakından ilk görüşme ve konuşmasını yapar.

Kız ise, oğlan evinin kadınları giderken gitmek istemez görünür. Bununla baba evine karşı saygı ve sevgi hislerinin baki olduğunu ima etmek ister.

(1) Düşün alayı geçen yüzyıllı sonlarında bilhassa giyim bakımından daha gösterişli idi. Kafleden iki yüz metre kadar önde kadınlar giderdi. İhtiyar kadınlar tamamiyle sırma ile işlenmiş salta, yine sırma ile karışık ipeklî kumaştan üç etek entari giyerler, bellerine Acem Kısmir, Lâhur şalları kuşanır, üzerlerini ipeklî ve renkli Bağdat çarşafı ile örterlerdi. Ayaklarında sarı çizme veya kaluç fotin; başlarında tepe denilen altın fes veya tülbent; altınlarında sıra altın ortasında elmas çiçek bulunurdu. Boğazlarına mahmudiye dizilmiş kısı denilen hırtlama, kollarına altın ve gümüşten yapılmış cebe denilen bilezik, parmaklarına kaşlı elmas ve yakut yüzük takarlardı. Varlıklı olanlar hamaylı, inci, altın şeritlerini ihmal etmezlerdi. Genç kızlar ise: göğüs ve kolları sim veya sırma ile işlenmiş libade, üç etekli atlas entari ve ipeklî kumaştan şalvar giyerler; bellerine ipek trablus kuşak bağlayıp, başlarına renkli krep örterlerdi. Tabii ihtiyarların taktığı ziynet eşyaları fazlasıyla genç kızlarda da bulunurdu.

Bunları 200 metre geriden atlı delikanlılar takip ederlerdi. Sırtlarına çepken, -Mevsım yaz ise çepkenin altına atlas entari, ayaklarına dar biçimli çuha şalvar ve markup denilen yemeni giyerler; bellerine şal kuşanır, başlarına üzeri pusulu fes örterlerdi. Geniş bir alana geldikleri zaman mutlaka civit oynarlardı. Arkalarında ihtiyar erkekler, davul, zurna, köçekler ve atlı olarak da sağdıç bulunurdu.

Tahtırevan en sondan gelirdi. Her iki uçlarına atlar koşulur, etrafı ipeklî örtülerle süslenmek suretiyle kapatılır ve güçlü, kuvvetli delikanlılar devrilmemesi için yanlarında muhafızlık ederlerdi.

(3), (4) Kızın babası ölmüşse söylenir.

(5) Kızın babası ölmüşse söylenmez.

(6) Eskiden gelin tahtırevana ayağı çıplak olarak binermiş. Bugün tamamiyle unutulmuş bu âdeti şöyle yorumlayabiliriz : Ayakkabı ve çorap darlık ifade eder. Gideceği eve darlık götürmemesi için onları kendi evinde bırakır.

(7) Subh kelimesinden galat.

İÇİNDEKİLER

(YAZAR ADLARINA GÖRE)

CİLT : XIII • SAYI : 253 — 270 • SAYFA : 5697 — 6210.

AÇIKGÖZ Saim : Cahit Öztelli'nin son Karaca Oğlan'ı, Sf. 5733 — Aşık Veysel, şiiirleri ve "Dostlar Beni Hatırlasın", 5908 — Yunus Emre Üstüne incelemeler, 6071.

AKİDİL Dr. İnci : Münih Uluslararası Gençlik Kütüphanesi ve Türk Masalları, Sf. 5980.

AKKAYA Fuat : Karagöl mânileri, Sf. 6138.

AKUZÜM Neşe : Seyh Şamil adlı oyun ya da bir yazarın fobisi, Sf. 5903.

ALPAGUT Bülent : Tavşanlı'da halk inanışları, Sf. 5738.

AND Metin : TDK'nun Bilimsel Ödülü üzerine "Geleneksel Türk Tiyatrosu", Sf. 5871.

ARISOY Süleyman : Nasreddin Hoca'nın toplumsal ve kişisel değeri üzerine, Sf. 5701 — Türk Dünyası'nda Nasreddin Hoca, 6044.

ARSEVEN Veysel : Millî Folklor Enstitüsü üzerine, Sf. 5977 — Halk Türkülerimizin yaygınlığı, 6077.

ARTAN Gündüz : Sındırğı'da derlenen tekerlemeler, Sf. 5904.

ASLANOĞLU İbrahim : Şarkışlalı Aşık Veli, Sf. 6073 — Divriği'de düşünme âdetleri : Evlenme çağı, kız arama, düğün düşünme, nişan, (I) 6128 — Tatlılık, çeyiz hazırlığı, nikâh, kına hamamı, masraf, (II) 6175 — Gelin alma, gerdek, supa günü, gelin hamamı, konukluk, (III) 6202.

ATAMAN Mustafa : Çoban çaldı düdüğü deyişi, Sf. 6076.

ATTILÂ Osman : 900. Fetih Yıldönümü'nde Malazgirt Çevresi'nin türküleri, Sf. 6100.

ASLAN Ensar : Çobanoğlu - Reyhani karşılaşması, Sf. 6089.

AYDINOĞLU Gülâli : Ankara'da yakılan bir türkünün öyküsü, 5925 — Posof'ta Seyran Şenliği, 6048.

AYLAN Gürkal : Sanatını folklorla biçimlendiren bir sözsözoyuncu : Ergin Kolbek, Sf. 5823.

BALAMAN Ali Rıza : Ankara'nın Örencik Köyünde Kurban Bayramı Töreni, Sf. 6197.

BARANSELİ Zergar Mahir : Taşhova - Çobanoğlu karşılaşması ve bir hüküm, Sf. 5817.

BASAR Doç. Dr. Zeki : Erzurum'da yumurta yağı ve kullanıldığı hastalıklar, Sf. 5968.

BAYER Yalçın : "1970 Ohri (d) Festivali'ne Robert Kolej Grubu katıldı, Sf. 5799.

BENEKAY Yahya : Türk Güreşi'nin er meydanı Kırkpınar, Sf. (I), 6002 — (II), 6021.

BİRDOĞAN Nejat : Aşık Müdâmi için, Sf. 5715 — Bu deyiş Yunus Emre'nin olamaz, 5873 — Kitaplar arasında : "Azərbaycan Dastanları, cilt 1", 5927 — "Azərbaycan Dastanları : Kerem ile Aslı, cilt 2", 5960 — Kitaplar arasında : "Emrah ve Selvi" 5061.

BOTSALI E. Şevki : Yunus Emre, Sf. 6133.

BOZYİĞİT Ali Esat : Atasözleri ve Deyimleri-mizde giyim - kuşam, Sf. 5935 — Mâni üzerine bir bibliyografya denemesi, 6018.

CAFEROĞLU Ord. Prof. Dr. Ahmet : Türkmenler hakkında, Sf. 5873.

ÇAĞLAR Behçet Kemal : Malazgirt Destanı, Sf. 6093.

CEBECİOĞLU İsa : Bir Deliorman halk hikâyesi : "Ana beni tenesirde bulursun". Sf. 5945.

ÇETİNKALE Haydar : Posoflu Aşık Zülâli ile Aşık Şenlik karşılaşması, Sf. 6169.

ÇETİN Nebahat : Baskil ve çevresinde yarırlar ve inançlar, Sf. 5709.

DİZDAROĞLU Hikmet : Pir Sultan Abdal nereli, Sf. 5784 — Saz Şairleri : Bayburtlu Celâli Kars'ta (I), 5932 — (II), 6000 — (III), 6058 — (IV), 6116.

ELÇİN Prof. Dr. Sükrü : Afşarlarda Bebek (Kukla) oyunu : Arzu ile Kamber, Sf. 5745 — Köy orta oyunları : İsbaha oyunu, 5810 — Kozan'da hayvanları taklit oyunları, 6026 — Erzincan çocuk oyunları, 6085 — Muzaffer Uyguner'e açık mektup, 6105.

EMİL Sevinç : Yozgat'tan bir halk öyküsü : Dört kekeme kız, Sf. 5834.

EMİR Eşref : Maraş'ta derlenen Atasözleri, Sf. 5820.

ERCAN Şerif : Türk Güreşi'nin er meydanı Kırkpınar, Sf. (I), 6002 — (II), 6021.

ES Selçuk : Konya'da eski kış gecesi eğlenceleri, Sf. 5953.

EVREN Afif : Konya'ya ait iki kıtlık destanı, Sf. 6091.

- FINDIKOĞLU Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri:** Folklorcularımız: Dr. Zeki Başar, Sf. 5739 — İktisadi folklorlara dair, 5921.
- GÖKALP Mehmet:** Pervani ile Kelâmî karşılaşması, Sf. 5953 — Bingöl'de Kartal Oyunu, 6123.
- GÖKBİLGİN Prof. Dr. Tayyib:** Türkoloji ve Macaristan, Sf. 5865.
- GÖNÜL Macide:** Türk nakış ve işlemleri, Sf. 6140.
- GÖRECI Ali:** Görele'nin Derekuşçulu Köyünde inanışlar, Sf. 6188.
- GÖRMÜŞ Şükür:** Karadeniz Maçkası'ndan bilmeceler, Sf. 5718.
- GÖZAYDIN Nevzat:** Isparta'ya ait gülyağı ve Camii'ne ait rivayet, Sf. 6056 — Anadolu yemekleri: Höşmerim, Kölemez, Katık, 6165.
- GÜLEÇ Azmi:** "Tarım ve Folklor: (III) Sulama, nadas ve gübre ile ilgili Atasözleri ve Deyimler, Sf. 5804 — (IV) Ekim işlerine dair Atasözleri ve Deyimler, 5848 — (V) Büyüme, hasat ve harmana dair Atasözleri ve Deyimler, 6083 — (VI) Tarla ürünleri ile ilgili Atasözleri ve Deyimler, 6158.
- GÜR Mehmet Hilmi:** Pir Sultan Abdal'ın mezarı, Sf. 5761 — Eğin'de kadın giysisi, 5870 — Fırat Çevresi yolları ve kabanlar, 6131.
- GÜRSOY Osman:** Mesudiye'de yorum, inanç ve anlamlar, Sf. 5713.
- GÜVER Mehmet:** Kadırlı'nın Aşağı ve Yukarı Karakütük köyleri bilmeceleri, Sf. 5737.
- GÜZELBEY Cemil Cahit:** Potlaç Töreni'nin Gaziantep'teki izleri, Sf. 6017.
- HANCAĞIZLI Kadir:** "TMTF"nin Fransa ve Yugoslavya Gösterileri, Sf. 5800.
- HİNÇER Bora:** İzmir Turizm ve Folklor Derneği Halk Oyunları Grubu Fransa'da, Sf. 5762 — Halk Oyunları seramik yarışması ve Karagöz Takvimi, 5850.
- HİNÇER Çora:** Fransa'da VVF, VVT ve Ocak'da Türk Folk Dans gösterileri, Sf. 5758 (yanlış 2758) — Y. T. G. Folklor Derneği ve Türk Folklor Kurumu'nun gösterileri — 39. Halkevleri Bayramı — Ankara'da kurulu Gaziantep Halk Oyunları Topluluğu, diğer gruplar ve Saz Şairleri Almanya'ya gittiler, 5943 — Türk Folklor Kurumu'nun Tozlu Yollar gösterisi — Türk Kafkas Kültür Derneği Gecesi — Bakırköy Halkevi Folk Dans Grubu gezileri — Türközü Folklor ve Kül. Derneği Şöleni — İstanbul İik-

- okullararası Folklor Şenliği, 6039 — Devlet Balesi Cezayir, Tunus ve Mısır'da — Yugoslavya Balkan Festivali — Ege Üniversitesi Folk Dans Grubu Fransa'da — Türk Folklor Kurumu Hollanda'da gösteriler yaptı — Kurumu'nun Lokalinde Turist Matineleri düzenlendi — Robert Kolej Folklor Kulübü İngiltere'de — Bakırköy Halkevi'nin Romanya, Y. T. G. Türk Folklor Derneği'nin Macaristan gezileri yapılamadı — Ahi Evran Bayramı — Türk Sanat Kongresi, 6121.
- HİNÇER İhsan:** İstanbul Folkloru'na katkıda bulunan değerler, Sf. 5704 — Uluslararası Confolens Folklor Festivaline Bakırköy Halkevi katıldı, 5766 — Konya'da Aşıklar Bayramı Geleneği, 5837 — Milliyet'in düzenlediği Liselerarası Halk Oyunları Yarışması, 5906 — TRT Kültür, S. ve Bilim ödülleri — Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün İstanbul Defilesi, 5954 — Halk Musikisi, aranjanlar ve Moğollar, 5992 — XI. Karaman Türk Dili ve Yunus Emre Bayramı, 6062 — İngiltere (Llangollen) ve Fransa (Nice) Halk Oyunları Festivali'ne Y.T.G. Türk Folklor Derneği Folk Dans Grubu katıldı, 6113 — Sünnet'in tarihçesi ve sünnet düğünleri, 6148. — I. Türk Folklor Danışma Kurulu toplantısı, 6183.
- IRMAK Ord. Prof. Dr. Sadi:** Yunus Emre neli, Sf. 6099.
- İŞİKOĞLU Kemal:** Urfa'da hastalıkların tedavi şekilleri, Sf. 5869.
- İŞİTMAN Mahmut:** Saz şairleri: Yozgatlı Himmeti, Sf. 5889.
- JOHANSEN Dr. Ulla (I.U.):** — Anadolu'da Yörüklerle bir arada, Sf. 5722.
- JUDETZ E. Pepescu:** Karagöz'ün Romanya'daki tesiri, Sf. 5725.
- KABAKLI Ahmet:** Bir İtalyan Türk'ü "Anna Masala", Sf. 5781.
- KARABAŞ Seyfi:** "Kızılıklar Oldu mu?" türküsü hakkında düşünceler, Sf. 5734.
- KARATAŞ H. Cemal:** Artvin — Şavşat'ın Pancarcı eğlenceleri, Sf. 5702.
- KARTAL Numan:** Atatürk ve Manastır'da Kocacıklar Ailesi, Sf. 5787.
- KAYA Erol:** Van Duaları, Sf. (I), 5769 — (II), 5795.
- KAYNARDAĞ Arslan:** Avrupa'da Strazbour'da bir konferans ve dergi, Sf. 5809.
- KELEK Nermin:** Çorum'un Cevizli köyünden mâniler, Sf. 5972.

- KEPENEK Şevki:** Ümiteli köyü türküleri, Sf. 5822.
- KIRZIOĞLU Dr. M. Fahrettin:** "Akordeonlu, Trampetli Takım Türk Karsı temsil edemez, Sf. 5801 — Dr. Hamit Araslı'nın eseri: Baku'da basılan "Kitabı Dede - Korkut", 5899 — Örtülü'de Halk Takvimi, çevre ağzı, yemiş, ağaç ve ot adları, 5950 — 1828 (H. 1244) Ahıska ağatlarından biri, 6106 — Şenkaya'lı Halk Şairi Yetim Hacı - Hasan Yetimeoğlu, 6190.
- KIZILDAĞLI Dr. Edip:** Hatay'da Hikmet-ül Lokman Kitapları (II), Sf. 5764 — Hatay'da dilenci masalları, 5862 — Hatay'da Hıdır - İlyas Efsaneleri, 6012 — Hammalbaş Muhammer Paşa masalı, 6068 — Hatay'da ipek folkloru, 6157.
- KİŞMİR Celâlettin:** Halk Şiirinde Atasözleri, Sf. 6155.
- KOZ M. Sabri:** Karşılıkları içinde bulunan bilmeceler, Sf. 5786 — Oyun tekerlemeleri, 5859 — Divriği'den bir masal — Bulgaraga masalı, 5973 — Çanakkale Zaferi ile ilgili bir destan, 6063.
- KÖKTÜRK Muhsin:** Yozgat köylerinde nişan ve düğün (I), Sf. 5879 — (II), 5909 — Yozgat Atasözlerinden bir demet, 6078.
- KÖSEOĞLU Ali Rıza:** Tercanlı Aşık Eyüp Tekyurt, Sf. 5747.
- MUHAN Dr. Bali:** Kaybolan köy folkloru üzerine, Sf. 5697 — Atatürk Üniversitesi'nde tesbit olunan Halk Edebiyatı, 5915 — Halk Hikâyeleri ve program tekniği, 6127.
- MAKAL Tahir Kutsi:** İstanbul Aşıklar Şenliği Altın Saz Yarışması, Sf. 6095.
- MURADOĞLU Ali İhsan:** Dinî inanışlar: Tuz'un hikâyesi, Sf. 5721 — Bolvadin'de Kara Koyun ninnisi, 5888 — Deli Dumrul'un Bolvadin varyantı, 6027.
- MOLLOV Rıza:** Halk Hikâyeleri üzerine bir inceleme ile ilgili bazı düşünceler, Sf. 6087.
- NASREDDİNOĞLU İrfan Ünver:** Afyonkarahisar'da evlenme törenleri; Söz kesmeden çeyiz indirmeye dek, Sf. (I), 5789 — (II), 5829 — (III), 5856.
- NOYAN Doç. Dr. Bedri:** Strasbourg Türkoloji Kongresi, Sf. 5729 — Bektaşilik ve Şamanizmle ilgili bazı konular (I), 5839 — (II), 5884.
- OKAY Haşim Nezihi:** Uç asiret sairinden üç şiir, Sf. 5981.
- ONK Nizamettin:** Aras boyu ozanlarımızdan Dede Kasım, Sf. 5963.
- ÖKE Lerzan:** Türk Süslemesini yaşatan eller, Sf. 5949.
- ÖNDER Filiz:** Ali Rıza Önder'in Halkbilim yazıları, Sf. 5811.
- ÖNDER Mehmet:** Liselerarası Yunus Emre Kompozisyon yarışması, Sf. 5893.
- ÖZBOYACI İsmail:** İzmir'de yapılan Liselerarası Halk Oyunları Yarışması, Sf. 5946.
- ÖZDOĞRU Cevdet:** Sinop köylerinde düğün, Sf. 6109.
- ÖZERGİN Doç. Dr. Muammer Kemal:** Letafî Esmâ'dan: I. Ekmekçi, Sf. 5742 — İstanbul'da derlenen ölçülü sözler, fıkralar, 5782 — Kitaplar arasında: "Musical Instruments - Çalgılar", 5842 — Boru çalgısının yayılışı (I), 5894 — (II), 5938 — XVII. Yüzyılda Osmanlı Ülkesinde çalgılar (I), 5955 — (II) 6006 — (III), 6031 — (IV), 6049 — İstanbul'da derlenmiş dilek sözleri, 6145.
- ÖZLER Muammer:** Muğla'da Arap Orta Oyunu, Sf. 5855.
- ÖZTELLİ Cahit:** Yeni bir Yunus Emre bibliyografyası, Sf. 5698 — Battal Gazi'nin atı Aşkar üstüne, 5923 — Ressam Şair Levni, 5995 — Nasreddin Hoca Şenlikleri anıları, 6102.
- TÜRKMEN Fikret:** Aşık İshak Kemal'i de kaybettik, Sf. 5970.
- TÜRKOĞLU Sabahattin:** Selçuk (Eski Efes ve Ayasuluk)'ta Yedi Uyurlar, Sf. 6160.
- TÜTÜNCÜ A. Türabi:** Yalvaç'ta yakılan üç ağıt - türkü, Sf. 5867 — Yalvaç'ta ayak köşteğini kesme töreni, 5971 — Yalvaç'ta çatı kapanırken bayrak asma, 6132.
- TÖR Vedat Nedim:** Medet Ya Yunus, Sf. 6015.
- PALUT Feyzi:** Elâzığ'da bir bayram günü, Sf. 5979.
- RECEBOĞLU Emin:** Atasözleri ve deyimler üzerine, Sf. 6166.
- SAKAOĞLU Dr. Saim:** "Tokat'tan bir ayı masalı, Sf. 5803 — Bayburt mânileri, 6010 — Bir Torul masalı: Ziriltik dava, 6094 — Bir Bayburt masalı: Çöpçü Ahmet, — Bir Şiran masalı: Ağasını öldüren Keloğan, 6150 — Bir Kelkit masalı: Padişaha damat olan dilenci, 6179.
- SARI Ergün:** Karadeniz'de Kapuköy'de düğün âdetleri, Sf. 6030 — Bilmecelerimiz ve Kapuköy'den bilmeceler, 6151.
- SAYGI Osman:** Sarıgöl - Dömeke Savaşı'nda Türk Mucizesi, Sf. 5753 (yanlış 2753) — Çankırı'da kızlara-oğlanlara dair folklor, 6156.

TÜRK FOLKLOR

- SERARSLAN Halim** : Ordu'nun Yukarı Kızılın köyü mânileri, Sf. 5860.
- SOYYANMAZ İ. Hakkı** : Edirne Bölgesi eski kına gecesi türkükleri, Sf. 6135 — Eski Edirne'de oyunlar, sünnet düğünleri, 6163 — Hatice Sultan'ın Düğünü, kına geceleri, Samdan ve Kasatura oyunları ve türkükleri, 6186.
- SÖNMEZ Hüseyin** : Erzincan mânileri, Sf. 5776.
- SUNGUROĞLU İshak** : Harput ve Elazığ'da Kadın Oyunları, Sf. 5711.
- ŞEN Doğan** : Bahtsız Prens masalı, Sf. 5719.
- SENTÜRK Ahmet** : Malatya'nın Yeşilyurt ilçesinde bazı inanışlar, Sf. 5794 — Kocakarı soğukları hakkında, 5849 — Malatya'da yorum ve anlamlar, 5960 — Malatya'da kız kaçırma, 6072 — Malatya'da ot, çiçek ve meyvelerden yapılan ilaçlar, 6196.
- SERBETÇİ Alpaslan** : Biga ve Çanakkale'de Seyacı'ya çıkmak, Sf. 5857.
- ŞİMSEK Hikmet** : Folklor araştırmaları konusunda UNESCO Millî Komisyonuna önerge, Sf. 5883.
- TOPÇUOĞLU Füsün (Çeviren)** : Karagöz'ün Romanya'daki tesiri, Sf. 5725.
- TURAN Mustafa** : Kağızman'da ev bölümleri, Sf. 5732.
- UÇANER Süheyl** : Fransızlar Halk Oyunlarımız için neler söyledi, Sf. 5773.
- UYGUNER Muzaffer** : "Ölmez Otu"nda halk inanışları, Sf. 5699 — İzmit Gecesi geleneği üzerine, 5757 (yanlış: 2757) — Çatı kaparken bayrak asma, 5814 — Kitaplar arasında "Manilerimiz", 5877 — Halk ozanlarımız ve Şamanlar, 5966 — "Türk Bilmece-leri" üzerine, 6020 — Çocukları emziren Ana-Geyik üzerine, 6104 — "Anadolu Folklorunda Ölüm" üzerine, 6194.
- ÜNGÖR Etem Ruhi** : Türk Halk Çalgıları üzerine bildiri, Sf. 6192.
- ÜTÜK Etem** : Kofçaz'ın Kanara köyündeki mâniler, Sf. 5750 — Yukarı Kanara köyünde Nazari Senlikleri, 6115.
- VARLIK Bülent** : Konya'nın Ermenek ilçesinde bilmece, Sf. 6047.
- YALÇIN Mehmet** : Türk Folklor Kurumu Hollanda'da başarı kazandı, Sf. 5772.
- YAZGAÇ Esin** : Ertuşü Aşiretinde evlenme törenleri, Sf. 5755 (yanlış 2755).
- YETİŞEN Rıza** : Naldöken Tahtacıları gelenekleri : (XV) Yılın Sayılı günleri, Yaz Kurbanı, Sf. 5815 — (XVI) Naldöken'de sağlık işleri, (1), 6004 — (2), 6081.
- YUND Kerim** : Bir Atasözümüzdeki değişmeler, Sf. 5754 (yanlış 2754), — Kendin merdane ise (n) düşmanını karınca bil, 6080.
- YÜCEL Erdem** : Hüsnü Züher'in kaşıklar üzerinde Türk Motifleri ile dağlama sergisi, Sf. 6037 — Amcazade Hüseyin Paşa'nın mezarı, 6161.
- ZENTÜRK Dr. Adnan** : Yoğurt ve Koiera, Sf. 6119.
- BİZE GELEN KİTAPLAR** : Sf. 5712 — 5731 — 5765 — 5805 — 5833 — 5841 — 5876 — 5902 — 5942 — 5974 — 5999 — 6024 — 6060 — 6084 — 6144 — 6168 — 6195 — 6196.
- AYIN OLAYLARI (T. F. A.)** : Dergimiz 22 yaşına ve 13. cildine giriyor, Sf. 5697 — Kenan Özbek'in folklorik eşyalar sergisi, 5744 — İhsan Mermerci Lisesi Halk Oyunları Takımı'nın Hollanda'daki zaferi, 5775 — Beşinci Aşklar Bayramı Konya'da yapıldı, 5777 — Dergimizin bazı bayileri, 5783 — Dergimiz ve ciltlerimiz, 5814 — Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Metin And'ın görüşleri, 5871 — Paris'te Sabiha Tansuğ'un açtığı "Türk Kadın Giysileri ve Başlıkları Sergisi", 5926 — Türk El Sanatları Sergisi — Folklorumuzun bugünü, geleceği konulu oturum, 5969 — Yörük Sanatı Sergisi, 6001 — Bela Bartok Kongresi'ne Saygun ve Tarcan katıldı, 6025 — Yük. Tahsil Gençliği Türk Folklor Derneği Folk Dans Grubu'nun Fransa ve İngiltere gösterileri ve programı ile kadrosu, 6028 - 6029 — Dergimiz 23 yaşında, (ideal arkadaşlarımızla bir sohbet), 6043 — Kültür Bakanlığı kuruldu, 6045 — Eski sayılarımız ve bayilerimiz, 6084 — Türk Folkloru Danışma Kurulu 7 Aralık 1970 günü toplanıyor, 6149, — Dergimiz gelecek sayımızdan itibaren 250 kuruş, 6185. — Samsun Olgunlaşma Enstitüsü Halk El Sanatları Sergisi — Karagöz Oyunları ve Figürleri Yapım Kursu açıldı, 6189.

Siddetli baş ağrılarına karşı

OPON
KULLANINIZ

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarını teskin eder
OPON, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

(Yeni Ajans : — 4)

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A. Ş.

KURULUŞ : 1946

Sermayesi :
80.000.000.— Lira

Yurt içinde 170 Şube

★

TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYEDE
VE FENERBAHÇEDE TAM KONFORLU
APARTMAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTİ BANKASI

(Folklor : 5)

FILİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ

FİLİZ
ÇAYI

T.C. TEKEL İDARESİ

(Basın : 60735 — 6)

**ANADOLU
BANKASI**

SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

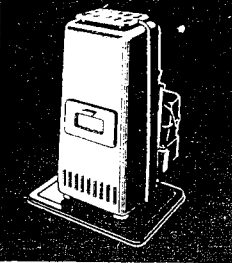
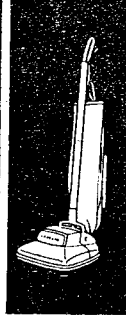
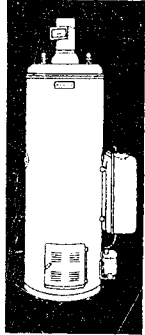
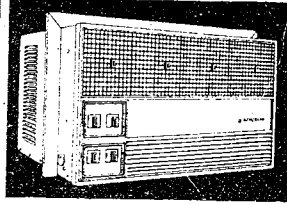
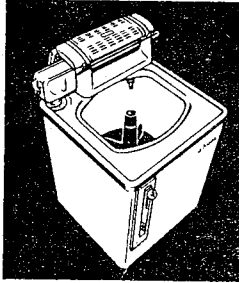
(Folklor : 7)

ARÇELİK

daima en iyisini
imal eder

üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

(Yeni Ajans : 345 — 8)

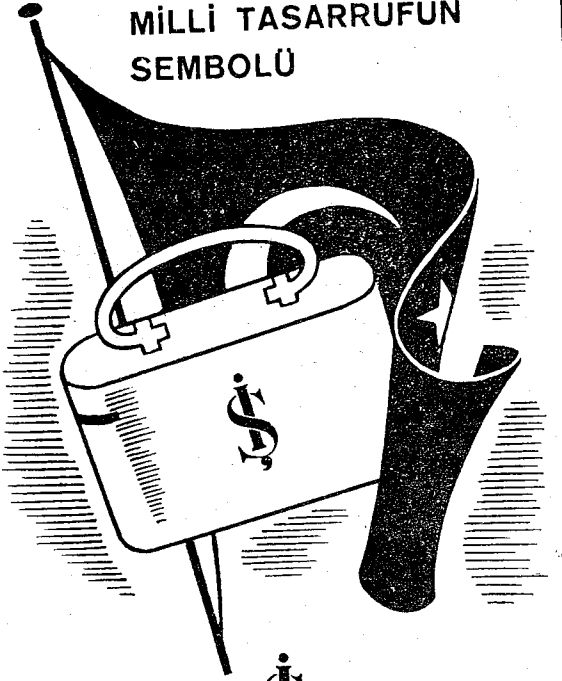
BİRHASSA
KIŞ
MEVSİMİNDE
PANASON
VEYA

BÜYÜKLERİN
VE
KÜÇÜKLERİN
SAĞLIK
KAYNAĞIDIR

(Folklor : 9)

MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ

TÜRKİYE BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

(Folklor : 10)

GRİPİN, nezle
başlangıcında birçok
felâketleri önlemek
bakımından faydalıdır.
GRİPİN, 4 saat
ara ile günde
3 adet alınabilir.

GRİPİN

(Yeni Ajans : — 11)